

Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2015

**Deze uitgave is in opdracht van het bestuur van het RPA Regio Rijn Gouwe
opgesteld door het Tympaan Instituut**

Colofon

Monitor RPA Rijn Gouwe, september 2015

Uitgave

RPA Rijn Gouwe

Postbus 13

2400 AA Alphen aan den Rijn

tel 0172 465798

rparg.nl

rpa-rijn-gouwe@alphenaandenrijn.nl

Begeleiding

A. Standhart

K.C. Sinnema

Opsteller

H.T.G. Konings

F.C. Schiller

Voorwoord

Hiermee bied ik u het arbeidsmarktrapport **Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2015** aan.

Op basis van de behoefte van bestuurders en uitvoerders van de bij het RPA Rijn Gouwe betrokken partijen, is ook dit jaar weer een arbeidsmarktmonitor opgesteld. De behoeften en belangstelling blijken voornamelijk uit te gaan naar algemene trends met daarbij de nodige specificaties naar onze regio en voorzien van aangrijpingspunten voor de diverse partijen die zich met het arbeidsmarktbeleid bezighouden.

Het is goed om stil te staan bij het feit dat het rapport een momentopname is, waarin slechts beperkt rekening kan worden gehouden met structurele veranderingen die zich op de arbeidsmarkt aan het voltrekken zijn.

Zoals u in het rapport kunt lezen ontwikkelt de Nederlandse economie zich weer positief. Er wordt verwacht dat het economische herstel verder doorzet in de komende jaren. Ook ondernemers hebben weer positieve verwachtingen. In eerste instantie vooral met betrekking tot de omzet en de export, maar vanaf het tweede kwartaal van dit jaar zijn ze ook weer positief over de ontwikkelingen van de werkgelegenheid.

Opvallend blijft dat in onze regio het aantal bedrijfsvestigingen (48,8% is in handen van zzp'ers) in de afgelopen jaren is afgenomen. Daarnaast heeft er ook een afname van het aantal banen plaatsgevonden. Echter, de verwachting is dat de werkgelegenheid in 2015 en 2016 weer toe zal nemen, waarbij zij aangetekend dat werkgevers steeds vaker gebruikmaken van flexibele arbeidskrachten. Een extra aandachtspunt hierbij is de invoering van de Wet werk en zekerheid (Wwz): alle effecten van deze wet komen de laatste tijd naar boven, zoals het ontslaan van mensen voordat er ontslagkosten ontstaan of zelfs het in dienst houden van werknemers na twee jaar ziekte (sluimerende arbeidscontracten), omdat dit goedkoper is dan ontslaan. Hoe dit zich verder gaat ontwikkelen zal het komende jaar duidelijker worden.

Een positief beeld is zichtbaar bij jongeren. Zij ervaren, zoals ook na vorige perioden van hoge werkloosheid zichtbaar was, als eerste de voordelen van een aantrekkende economie. De werkloosheid onder jongeren is in onze regio gedaald naar 6,2%.

Uit het onderzoek 'Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2014' van ROA komt naar voren dat er voor het eerst sinds 2008 onder gediplomeerde schoolverlaters voor een aantal groepen een daling in het werkloosheidspercentage te zien is. Daarbij valt in dit onderzoek op dat slechts 45% van de jongeren de gevolgde opleiding een goede basis vindt om te starten op de arbeidsmarkt. En slechts 31% van de afgestudeerde hbo'ers is tevreden over de voorlichting over de beroepsmogelijkheden, dit is bij de mbo'ers 40%. Er is dus nog veel te winnen.

Voor onze regio is dit gegeven van groot belang, omdat uit de monitor blijkt dat er in onze regio nog steeds sprake is van een kwalitatieve en van een sectorale mismatch. Aan het opleiden van jongeren op het gewenste niveau en voor de sectoren met tekorten zou dan ook een hoge prioriteit moeten worden toegekend.

Economisch gezien is de weg naar omhoog weer gevonden. De vraag is nu hoe daar optimaal van kan worden geprofiteerd en welke beleidskeuzen daartoe het beste kunnen worden gemaakt.

Peter van Hoesel, voorzitter RPA Rijn Gouwe
september 2015

Samenvatting

Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2015 presenteert gegevens over de economie, arbeidsmarkt en onderwijs in de regio Rijn Gouwe. Hierbij wordt gebruikgemaakt van zo actueel mogelijke gegevens en verwachtingen. Inzicht in de situatie en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt is van cruciaal belang voor het voeren van effectief arbeidsmarkt- en scholingsbeleid. De informatie in deze publicatie helpt beleidsmakers in het bedrijfsleven, onderwijs en overheid in te springen op de actuele situatie en rekening te houden met mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Zo kunnen problemen op de arbeidsmarkt vroegtijdig worden onderkend en aangepakt.

Vertrouwen in herstel van de economie

De Nederlandse economie ontwikkelt zich positief. Ten opzichte van het jaar ervoor is de Nederlandse economie in 2014 met 0,9% toegenomen. In 2015 zet het herstel van de economie door. De groei van het bruto binnenlands product (bbp) wordt voor 2015 door het CPB geraamd op 2,0%. Voor 2016 wordt een groei verwacht van 2,1%.

Ook ondernemers in Zuid-Holland hebben positieve verwachtingen. Eind 2014 is het ondernemersvertrouwen duidelijk groter dan een jaar eerder. Ondernemers hebben vooral vertrouwen in de verdere positieve ontwikkeling van de omzet en export in 2015. April 2015 zijn zij ook positief over de ontwikkeling van de werkgelegenheid in het komende kwartaal.

Bedrijvigheid: minder vestigingen en banen en meer flexibele arbeid

De regio Rijn Gouwe heeft in verhouding tot heel Zuid-Holland veel vestigingen én banen binnen de **sectoren** landbouw, bosbouw en visserij, industrie, onderwijs en gezondheids- en welzijnzorg. Daarnaast zijn er naar verhouding veel mensen werkzaam in de handel en logies-, maaltijd- en drankverstreking. **Clusters** met relatief veel bedrijfsvestigingen en banen in de regio Rijn Gouwe zijn food, feed and beverages, greenports en life and health science.

In totaal telt de regio Rijn Gouwe 35.793 **bedrijfsvestigingen** in 2014. Hiervan is bijna de helft (48,8%) in handen van **zzp'ers**. Tussen 2013 en 2014 neemt het aantal bedrijfsvestigingen in de regio Rijn Gouwe af. Deze afname is bij de vestigingen met twee of meer werkbare personen 3,3% groter dan bij zzp'ers, waar de afname 1,4% bedraagt. Positief is dat het aantal faillissementen in deze periode afneemt.

Naast het aantal bedrijfsvestigingen neemt ook het aantal **banen** tussen 2013 en 2014 af in de regio Rijn Gouwe en wel met 1,8% (afname Holland Rijnland 1,4%, afname Midden-Holland 3,0%). Eind april 2015 telt de regio Rijn Gouwe 1.651 openstaande vacatures. Dat is 34% meer dan een jaar eerder (groei in Holland Rijnland 49% en in Midden-Holland 35,5%). De toename van het aantal vacatures duidt op een herstel van de werkgelegenheid in 2015. Verwacht wordt dat de werkgelegenheid in 2016 verder toeneemt.

Werkgevers maken steeds vaker gebruik van **flexibele arbeidskrachten**. Vooral het aantal uitzendkrachten groeit. In de eerste acht weken van 2015 ligt in Nederland zowel de omzet als het aantal uren in de uitzendbranche 9% hoger dan een jaar eerder. Binnen de uitzendbranche is vooral de groei van de technische sector (omzet 20%, uren 23%) sterk. De toename van het aantal flexwerkers hangt samen met de gunstige conjuncturele ontwikkeling. Werknemers met een flexibel contract zijn vaak degenen die schommelingen moeten opvangen in de vraag naar goederen en diensten.

Per 1 juli 2015 moet de **Wet werk en zekerheid** (Wwz) ervoor zorgen dat flexwerkers meer zekerheid krijgen en eerder kunnen doorstromen naar een vaste baan. Er is ook veel kritiek op de wet. Critici vrezen dat bedrijven hun flexibele werknemers juist minder lang in dienst houden om zo geen vast contract te hoeven geven en geen transitievergoeding te hoeven betalen.

Beschikbaar arbeidspotentieel

De beroepsbevolking groeit de komende jaren

De beroepsbevolking in de regio Rijn Gouwe telt in 2014 zo'n 419.000 personen van 15 tot 75 jaar. Tussen 2015 en 2025 wordt de AOW-leeftijd verhoogd van 65 jaar en 3 maanden naar ruim 67 jaar. Naar alle waarschijnlijkheid leidt dit tot een toename van het aantal personen dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt, de beroepsbevolking.

Minder werkloosheid onder jongeren

Het werkloosheidspercentage in de regio Rijn Gouwe (6,2%) ligt in 2014 relatief laag in vergelijking met Zuid-Holland (9%) en Nederland (8,3%). Begin 2015 worden in de regio Rijn Gouwe 16.240 WW-uitkeringen en 13.360 bijstandsuitkeringen verstrekt. De groei van het aantal WW-uitkeringen (0,9%) en bijstandsuitkeringen (7,9%) tussen begin 2014 en begin 2015 is minder groot dan voorgaande twee jaren.

In 2015 is het herstel van de arbeidsmarkt in de regio Rijn Gouwe reeds zichtbaar bij de ontwikkeling van uitkeringen aan jongeren. Het aantal 15-25-jarigen met een WW-uitkering ligt begin 2015 lager dan begin 2014. Het aantal uitkeringen aan 45-plussers daarentegen is toegenomen. Bovendien zijn 45-plussers relatief vaak langdurig werkloos. Het herstel van werkgelegenheid onder jongeren is onder andere toe te schrijven aan de groei van de uitzendbranche. In Nederland werken jongeren tot 25 jaar ruim twee keer zo vaak als uitzendkracht als de gemiddelde beroepsbevolking.

Participatiewet: sociale werkvoorziening en Wajong

Sinds januari 2015 zijn de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een deel van de Wajong samengevoegd tot de Participatiewet. Over de Participatiewet zijn nog geen cijfers beschikbaar. Daarom wordt hieronder ingegaan op ontwikkelingen rondom de sociale werkvoorziening (SW) en de Wajong tot en met 2014.

De **SW** is bedoeld voor mensen met een geestelijke, lichamelijke of psychische handicap, die niet zelfstandig kunnen werken. In 2014 werken in de regio Rijn Gouwe 3.610 personen in de SW. Ten opzichte van 2013 is het aantal Wsw'ers in Holland Rijnland nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal personen op de wachtlijst is in Holland Rijnland tussen 2013 en 2014 met 24% afgenomen. In Midden-Holland daalt tussen 2013 en 2014 het aantal Wsw'ers met 5,7%. Het aantal wachtenden neemt er in de genoemde periode met 9,4% toe. Vanaf januari 2015 mogen geen nieuwe mensen meer de Wsw instromen.

De **Wajong** is bedoeld voor mensen die op jonge leeftijd een langdurige ziekte of handicap hebben gekregen. Begin 2015 is het aantal Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe gestegen naar 10.032 (groei 2014-2015 4,1%). Vanaf januari 2015 kunnen alleen nog personen de Wajong instromen die volledig en langdurig arbeidsongeschikt zijn. Jonggehandicapten die kunnen werken vallen onder de Participatiewet.

Instroom vanuit het onderwijs

Uitstroom van gediplomeerden uit het onderwijs zorgt voor nieuwe arbeidskrachten op de arbeidsmarkt.

Zowel het vmbo exclusief de theoretische leerweg¹, mbo als hbo in de regio Rijn Gouwe kennen in 2013² minder gediplomeerden dan het jaar ervoor. Het aantal gediplomeerden havo/vwo, vmbo theoretische leerweg en wo neemt in de genoemde periode daarentegen toe. Demografische ontwikkelingen zorgen ervoor dat het aantal leerlingen binnen het voortgezet onderwijs en mbo de komende jaren (verder) afneemt. Het aantal eerstejaars hbo en wo is in de periode 2010-2014 toegenomen. Op grond hiervan kan verwacht worden dat het aantal hbo-gediplomeerden de komende jaren stabiel blijft of zelfs toeneemt.

Opvallend is dat in de regio Rijn Gouwe bij zowel vmbo, havo/vwo als mbo het aantal gediplomeerden met **techniek** in 2013 hoger ligt dan in 2012. Dit is een gunstige ontwikkeling, omdat de vraag naar technici de komende jaren waarschijnlijk toeneemt.

Binnen het hbo in de regio Rijn Gouwe neemt het aantal diploma's techniek tussen 2012 en 2013 met 13,4% af. Gezien de ontwikkeling van het aantal eerstejaars techniek in de periode 2010-2014 is dit geen structurele afname.

Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt verdient aandacht

In het **eerste kwartaal van 2015** zijn er in de regio Rijn Gouwe meer werkzoekenden dan openstaande vacatures. Het arbeidspotentieel is in kwantitatieve zin dus ruim voldoende om alle openstaande vacatures te vervullen. Wel zijn er duidelijke verschillen naar opleidingsniveau. Terwijl bij de wetenschappelijke beroepen het aantal werkzoekenden in evenwicht is met het aantal vacatures, is bij de elementaire en lagere beroepen het aantal werkzoekenden een stuk groter dan het aantal openstaande vacatures.

Voor een aantal clusters en sectoren in de regio Rijn Gouwe is nagegaan of er in de periode **2015-2019** tekorten zijn te verwachten aan arbeidskrachten. Voor de greenports, logistiek en transport, food, feed and beverages, techniek, ICT, onderwijs en de zorg zijn de verwachtingen dat het aanbod van personeel zowel op mbo-, hbo- als wo-niveau tot 2019 voldoende is om aan de vraag te voldoen. Voor het cluster life and health science is het aanbod van hoogopgeleiden uit de regio Rijn Gouwe net voldoende om aan de vraag van het cluster te voldoen. Mocht er toch tekorten ontstaan, dan lijkt het aanbod van hoogopgeleiden uit de rest van Zuid-Holland voldoende om dit op te vangen.

De gebruikte regionale modellen over de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs op cluster en sectorniveau zoomen niet in op specifieke beroepen. Prognoses op landelijk niveau geven een indicatie van beroepen waarvoor mogelijk op middellange termijn (2017-2019) mismatches op de arbeidsmarkt ontstaan. Het gaat dan bijvoorbeeld om technische beroepen op zowel mbo, hbo als wo-niveau, hoogopgeleide ICT'ers, een aantal medische beroepen (verpleging op mbo- en hbo-niveau in de wijk en medisch specialisten als ouderengeneeskundigen) en leerkrachten voor bijvoorbeeld exacte vakken en voor sommige talen. Of er daadwerkelijk tekorten ontstaan, is afhankelijk van de vraag of de economie blijft groeien en van beleidsmaatregelen door de overheid (bijvoorbeeld in de zorg) of initiatieven vanuit de sectoren om tekorten te voorkomen. Ook de snelle ontwikkelingen op het gebied van robotisering/digitalisering worden gezien als een factor die het al of niet ontstaan van tekorten sterk beïnvloedt. De situatie kan uiteraard per regio verschillen.

¹ Dit is het vmbo onderwijs met de sectoren economie, landbouw, techniek, zorg en welzijn of een combinatie hiervan (intersectoraal). De theoretisch leerweg binnen het vmbo is vergelijkbaar met de vroegere mavo.

² schooljaar 2013/2014 wordt in deze rapportage aangeduid met 2013.

Inhoud

blz

1	Inleiding	1
1.1	Gebiedstypering	1
1.2	Economie, arbeidsmarkt en onderwijs	2
2	Economische ontwikkelingen	5
2.1	Economisch klimaat	5
2.2	Omzet en export	6
2.3	Winst en investeringen	7
2.4	Personeel	8
2.5	Ondernemersvertrouwen	9
3	Bedrijvigheid	11
3.1	Sectoren en clusters	11
3.2	Bedrijfsvestigingen met meer dan één werkzame persoon	15
3.3	Zzp'ers	16
3.4	Faillissementen	17
3.5	Werkgelegenheid	17
3.6	Flexibele arbeid	19
3.7	Spanning tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt	20
4	Beschikbaar arbeidspotentieel	25
4.1	Beroepsbevolking	25
4.1.1	Huidige beroepsbevolking	25
4.1.2	Pendel	26
4.1.3	Prognose beroepsbevolking gekoppeld aan de AOW-leeftijd	27
4.2	Werkzoekenden	28
4.2.1	WW-uitkeringen	28
4.2.2	Bijstandsuitkeringen	29
4.3	Participatiewet: sociale werkvoorziening en Wajong	31
4.3.1	Sociale werkvoorziening	31
4.3.2	Wajong	32
4.4	Instroom vanuit het onderwijs	33
4.4.1	Voortgezet onderwijs	34
4.4.2	Mbo	36
4.4.3	Hbo	37
4.4.4	Wo	38

5	Prognose aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs	43
5.1	Minder werk in de greenports: geen tekorten aan arbeidskrachten	45
5.2	Voldoende personeel voor life and health science, mede dankzij aanbod uit andere regio's	46
5.3	Voldoende mensen voor het cluster food, feed and beverages	47
5.4	Personeel van buiten regio nodig voor logistiek en transport	48
5.5	Geen personeelstekorten voor cluster techniek als geheel, wel voor een aantal specifieke technische beroepen	49
5.6	Genoeg personeel voor cluster ICT	50
5.7	Zorg	51
5.7.1	Voldoende personeel in de gezondheidszorg	51
5.7.2	Voorlopig voor verpleeg- en verzorgingshuizen en thuiszorg genoeg personeel	52
5.8	Ondanks veel aanbod van nieuw personeel, te weinig leerkrachten voor sommige vakken	53
	Literatuur	55
	Bijlage 1: aanvullende informatie hoofdstuk 3 Bedrijvigheid	57

1 Inleiding

Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2015 beschrijft de ontwikkelingen in de regio Rijn Gouwe op het gebied van economie, bedrijvigheid, aanbod aan arbeid en de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs. Hierbij wordt gebruikgemaakt van zo actueel mogelijke gegevens. Naast een beeld van de huidige stand van zaken en ontwikkelingen in het recente verleden betreffende de arbeidsmarkt in de regio Rijn Gouwe, komen verwachtingen voor de toekomst aan bod. Aan het einde van ieder hoofdstuk zijn in een blauw kader de belangrijkste bevindingen en conclusies uit het hoofdstuk opgenomen.

De informatie in deze publicatie helpt beleidsmakers in het bedrijfsleven, het onderwijs en bij de overheid bij het formuleren van arbeidsmarktbeleid. Recente gegevens over de arbeidsmarkt in de regio Rijn Gouwe en verwachtingen voor de toekomst maken het mogelijk om op de actuele situatie in te spelen en rekening te houden met te toekomstige ontwikkelingen.

De meeste cijfers die in deze publicatie genoemd worden, zijn online terug te vinden in de [Regiometer arbeidsmarkt en onderwijs](#) of het [Regionaal Informatiesysteem Samenleving](#)¹ (RIS) van het [Tympaan Instituut](#). Als u deze publicatie digitaal leest, kunt u via de hyperlinks onder de tabellen en figuren naar de bijbehorende informatie op gemeente- en regioniveau in het RIS gaan. De naam van de hyperlink is tevens de naam van de informatie in het RIS. Aan de hand van deze naam kunt u ook de informatie in het RIS opzoeken.

1.1 Gebiedstypering

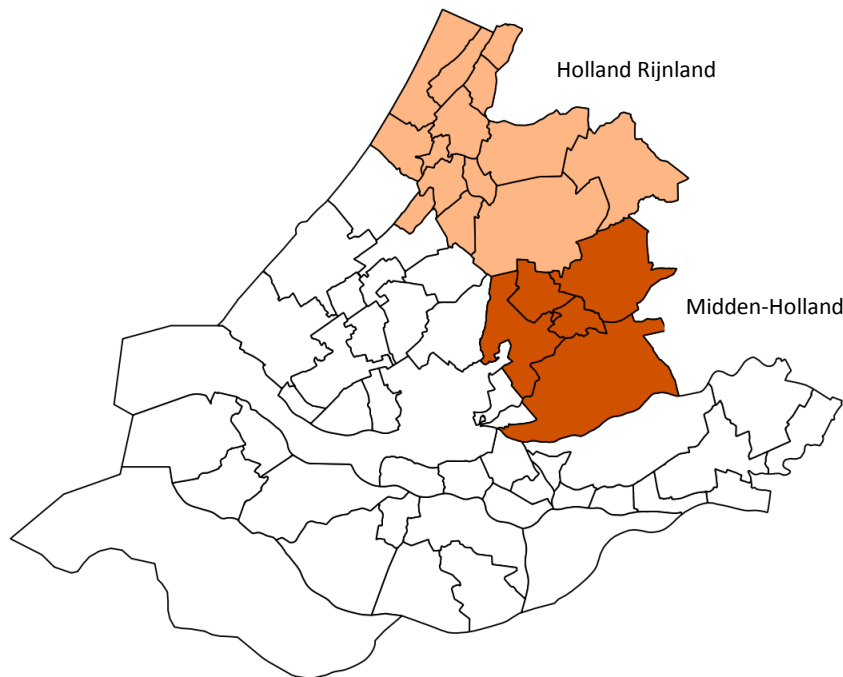
De regio Rijn Gouwe ligt centraal tussen de drie grote steden Den Haag, Amsterdam en Utrecht. De regio Rijn Gouwe zelf bestaat uit een stedelijk gebied en een voor Randstedelijke begrippen landelijk gebied. Het stedelijke gebied wordt gevormd door Leiden, Alphen aan den Rijn en Gouda. Het meer landelijke deel kenmerkt zich door een aantal historische plaatsjes, stranden, bollenvelden, polders en aantrekkelijke plassen voor de watersport. Deze publicatie bevat cijfers voor de regio Rijn Gouwe. Waar mogelijk zijn de cijfers uitgesplitst naar de twee arbeidsmarktregio's (kaart 1):

- **Holland Rijnland** bestaande uit de gemeenten: Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude.
- **Midden-Holland** bestaande uit de gemeenten: Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Waddinxveen, Zuidplas en Krimpenerwaard².

¹ Het RIS en de Regiometer arbeidsmarkt en onderwijs maken deel uit van een online database (ris-zh.nl) met allerlei informatie over het sociale domein, arbeidsmarkt en onderwijs in Zuid-Holland. Deze informatie is afkomstig uit verschillende bronnen. In het RIS en de Regiometer zijn de oorspronkelijke bronnen van de data weergegeven. Uiteraard zijn de bronnen ook in deze publicatie vermeld.

² Per 1 januari 2015 zijn de gemeenten Bergambacht, Nederlek, Ouderkerk, Schoonhoven en Vlist gefuseerd tot de nieuwe gemeente Krimpenerwaard.

Kaart 1 Regio Rijn Gouwe met Holland Rijnland en Midden-Holland

1.2 Economie, arbeidsmarkt en onderwijs

De Nederlandse economie ontwikkelt zich positief. Sinds het tweede kwartaal van 2014 neemt het bruto binnenlands product (bbp) toe. De groei wordt steeds breder gedragen: investeringen, consumptie en het saldo van export en import leveren een positieve bijdrage ([CBS 13 mei 2015a](#)). Ten opzichte van het jaar ervoor is de Nederlandse economie in 2014 met 0,9% toegenomen. In het eerste kwartaal van 2015 zet het herstel door. Voor geheel 2015 wordt de groei van het bbp geraamd op 2,0%. Naar alle verwachtingen komt de economische groei in 2016 op 2,1% ([CPB 2015a](#)).

Het economisch herstel wordt in 2015 steeds duidelijker zichtbaar op de arbeidsmarkt. Het CPB gaat ervan uit dat de werkloosheid in Nederland tussen 2014 en 2015 daalt van 7,5% naar 7%. In 2016 zou deze landelijk op 6,7% van de beroepsbevolking uitkomen.

Ook ondernemers in Zuid-Holland hebben positieve verwachtingen voor 2015. Aan het begin van 2015 is het ondernemersvertrouwen duidelijk groter dan een jaar eerder.

Ondanks de positieve economische ontwikkelingen neemt in 2014 het aantal bedrijfsvesteringen (inclusief zzp'ers) en het totaal aantal banen (vaste en flexibele banen samen) in de regio Rijn Gouwe af in vergelijking met 2013. Positief is wel dat het aantal faillissementen in deze periode afneemt en het aantal vacatures groeit.

Begin 2015 is het herstel van de arbeidsmarkt in de regio Rijn Gouwe onder meer zichtbaar in de ontwikkeling van uitkeringen aan jongeren. Het aantal 15-25-jarigen met een WW-uitkering of bijstandsuitkering daalt in vergelijking met 2014. Het aantal uitkeringen aan 45-plussers daarentegen is toegenomen. Bovendien zijn 45-plussers relatief vaak langdurig werkloos. Het herstel van werkgelegenheid onder jongeren is onder andere toe te schrijven aan de groei van de uitzendbranche. Jongeren tot 25 jaar werken ruim twee keer zo vaak als uitzendkracht als de gemiddelde beroepsbevolking.

In het eerste kwartaal van 2015 zijn er in de regio Rijn Gouwe meer werkzoekenden dan openstaande vacatures. Het arbeidspotentieel is in kwantitatieve zin dus ruim voldoende om alle openstaande vacatures te vervullen. Wel zijn er duidelijke verschillen naar opleidingsniveau. Terwijl bij de wetenschappelijke beroepen het aantal werkzoekenden in evenwicht is met het aantal vacatures, is bij de elementaire en lagere beroepen het aantal werkzoekenden een stuk groter dan het aantal openstaande vacatures. Ook zijn er verschillen tussen de verschillende soorten beroepsgroepen. Zo is in het eerste kwartaal van 2015 in de regio Rijn Gouwe bij de informaticaberoepen het aanbod van werkzoekenden vergelijkbaar met het aantal openstaande vacatures. Andere beroepsgroepen kennen over het algemeen een veel groter aantal werkzoekenden dan openstaande vacatures. Landelijk onderzoek laat zien dat er eind 2014 in Nederland zo'n dertig beroepen zijn met knelpunten in de vacaturevervulling. Het gaat vooral om beroepen op middelbaar, hoger en wetenschappelijk beroepsniveau in de techniek, IT en in specifieke niches. Ook binnen de uitzendbranche is zichtbaar dat in 2015 vooral de vraag naar technici toeneemt.

Om mismatches op de arbeidsmarkt te voorkomen of tegen te gaan, is het belangrijk dat de uitstroom uit het onderwijs aansluit bij de vraag naar arbeidskrachten op de arbeidsmarkt. Een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs biedt betere kansen voor zowel bedrijven als gediplomeerden die de arbeidsmarkt betreden. Gezien de groeiende vraag naar technici is het zeer gunstig dat het aantal gediplomeerden met techniek in de regio Rijn Gouwe toeneemt. Het aantal gediplomeerden op zowel vmbo-, havo/vwo- als mbo-niveau is in het schooljaar 2013/2014 hoger dan in het jaar 2012/2013. Naar verwachting neemt de komende jaren ook het aantal technisch geschoolde hbo'ers toe in de regio.

De arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2015 presenteert gegevens over de economie, arbeidsmarkt en onderwijs in de regio Rijn Gouwe. Hierbij wordt gebruikgemaakt van zo actueel mogelijke gegevens en verwachtingen. Inzicht in de situatie en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt is van cruciaal belang voor het voeren van effectief arbeidsmarkt- en scholingsbeleid. De informatie in deze publicatie helpt beleidsmakers in het bedrijfsleven, onderwijs en bij de overheid in te springen op de actuele situatie en rekening te houden met mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Zo kunnen problemen op de arbeidsmarkt vroegtijdig worden onderkend en aangepakt.

2 Economische ontwikkelingen

Dit hoofdstuk geeft een beeld van verwachtingen en oordelen van ondernemers in Zuid-Holland. Dit wordt gedaan aan de hand van resultaten uit de Conjunctuurenquête Nederland (COEN). Aan het begin van het tweede kwartaal van 2015 zijn ondernemers bevraagd over onderwerpen die hen aangaan: economisch klimaat, omzet, export, winst, investeringen en personeel. Wat is hun mening over de ontwikkelingen in het eerste kwartaal van 2015 en wat verwachten zij voor het komende kwartaal. Dit wordt beschreven in paragraaf 2.1. tot en met paragraaf 2.4. Paragraaf 2.5 gaat over het ondernemersvertrouwen. Het ondernemersvertrouwen geeft de verwachtingen van ondernemers weer over de ontwikkelingen van omzet, export, werkgelegenheid en investeringen voor het gehele jaar 2015. Eind 2014 zijn ondernemers hierover bevraagd.

De indicatoren uit COEN worden uitgedrukt in saldi: het percentage ondernemingen met een beter resultaat dan het kwartaal ervoor minus het percentage ondernemingen met een slechter resultaat dan het kwartaal ervoor. Er zijn geen COEN-gegevens beschikbaar voor de regio Rijn Gouwe³. Daarom wordt gebruikgemaakt van cijfers over geheel Zuid-Holland.

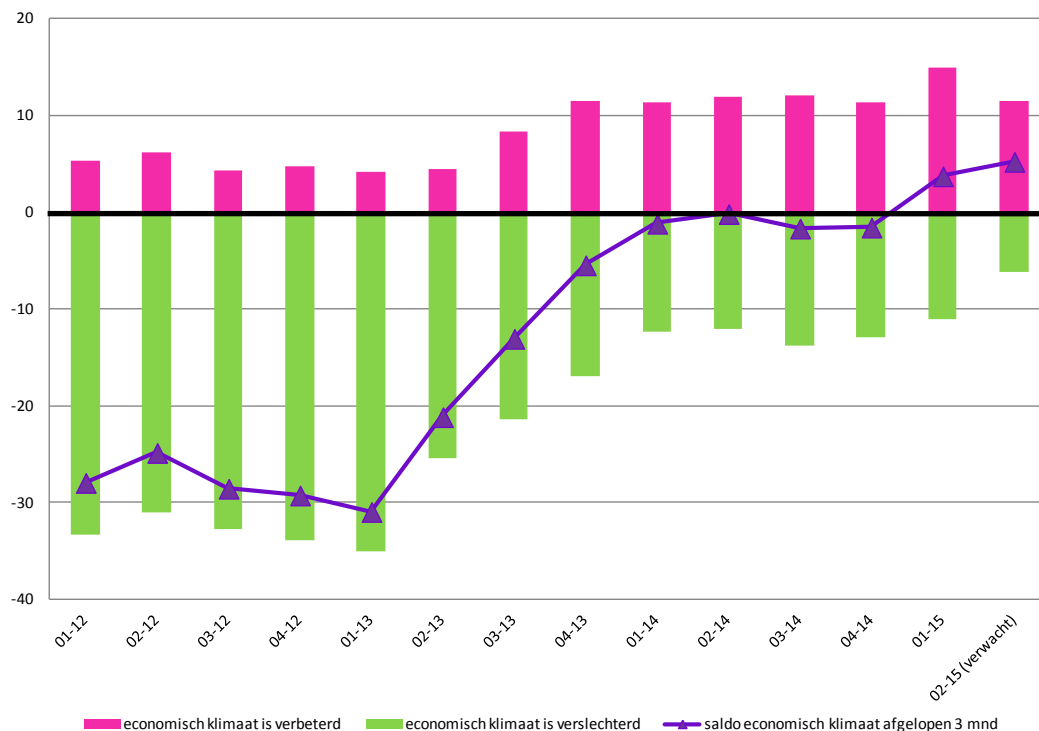
2.1 Economisch klimaat

Ondernemers in Zuid-Holland zijn aan het begin van 2015 positief over het economisch klimaat (figuur 1). 14,9% van de ondernemers vindt dat het economisch klimaat in het eerste kwartaal van 2015 verbeterd is ten opzichte van het kwartaal ervoor. Volgens 11,1% is er sprake van een verslechtering. Hiermee komt het saldo op 3,8 (14,9%-11,1%).

Ook de verwachtingen voor het tweede kwartaal van 2015 zijn positief. Dankzij een relatief laag aantal ondernemers dat een verslechtering verwacht (6,2%), stijgt het saldo voor het tweede kwartaal naar 5,3.

³ Voor arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2013 is gebruikgemaakt van maatwerk over de regio Rijn Gouwe uit COEN geleverd door de KvK Den Haag. Dit maatwerk is voor 2014 en 2015 en ook in de toekomst niet meer beschikbaar.

Figuur 1 Ontwikkeling economisch klimaat in Zuid-Holland, eerste kwartaal 2012-tweede kwartaal 2015

bron: COEN (CBS Statline); ris-zh.nl: Ondernemersvertrouwen. Resultaten uit de conjunctuur enquête Nederland (COEN)

2.2 Omzet en export

Figuur 2 toont de saldi voor omzet en export vanaf begin 2012 in Zuid-Holland. De positieve ontwikkelingen omtrent de binnenlandse omzet houden aan. Deze doen zich reeds sinds het tweede kwartaal van 2013 voor. Ook de verwachtingen voor het tweede kwartaal van 2015 zijn positief (saldo 16,9).

Zuid-Hollandse ondernemers menen dat de buitenlandse omzet in het eerste kwartaal van 2015 ongeveer gelijk is gebleven aan het kwartaal ervoor (saldo -0,3). Ook voor het tweede kwartaal van 2015 zien ondernemers weinig verandering (saldo 1,2). Landelijk zijn de verwachtingen rondom export (saldo 5,5) gunstiger (CBS Statline). Onduidelijk is waardoor het verschil in verwachtingen rondom export wordt veroorzaakt.

Figuur 2 Ontwikkeling saldi omzet en export in Zuid-Holland, eerste kwartaal 2012-tweede kwartaal 2015

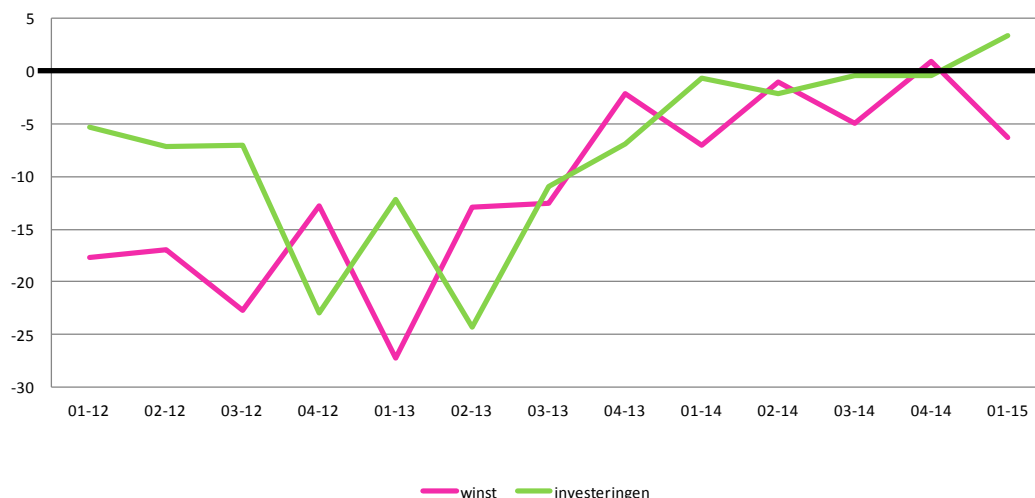
bron: COEN (CBS Statline); ris-zh.nl: [Ondernemersvertrouwen](http://ris-zh.nl/Ondernemersvertrouwen). Resultaten uit de conjunctuur enquête Nederland (COEN)

2.3 Winst en investeringen

In het eerste kwartaal van 2015 is het saldo voor de verwachte investeringen positief (3,4; figuur 3). Dit is de eerste keer sinds 2012 dat het percentage ondernemers met positieve verwachtingen groter is dan het percentage met negatieve verwachtingen (respectievelijk 20% en 16,6%).

Het saldo voor winstgevendheid is in het eerste kwartaal van 2015 negatief (-6,3). Van de ondernemers in Zuid-Holland geeft 18,6% aan dat de winst is gedaald. Bij 12,4% van de ondernemingen is de winst gestegen. Het saldo voor de winstgevendheid is sinds het vierde kwartaal van 2013 wel minder negatief dan in de periode daarvoor.

Figuur 3 Ontwikkeling saldi winst en investeringen in Zuid-Holland, eerste kwartaal 2012-eerste kwartaal 2015

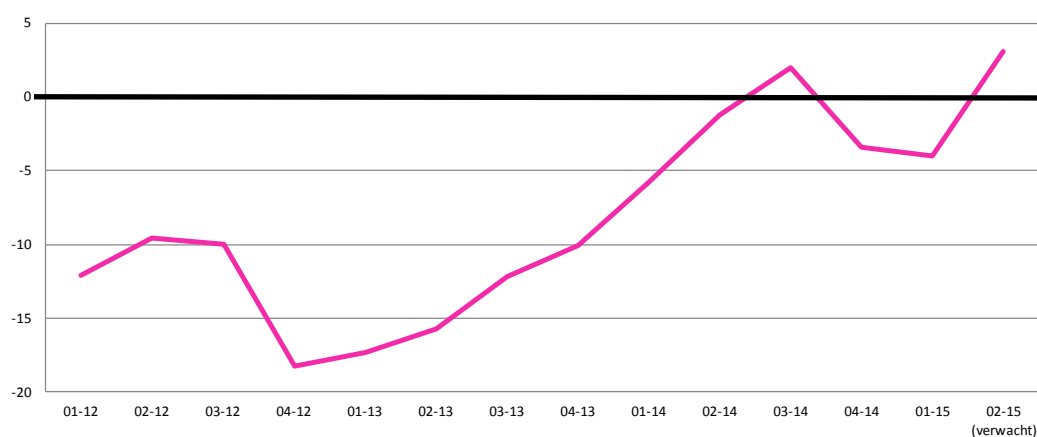

NB Voor winst en investeringen zijn geen gegevens beschikbaar voor de verwachtingen voor het tweede kwartaal van 2015.
bron: COEN (CBS Statline); ris-zh.nl: [Ondernemersvertrouwen. Resultaten uit de conjunctuur enquête Nederland \(COEN\)](http://ris-zh.nl)

2.4 Personeel

Sinds het laatste kwartaal van 2014 toont het personeelsbestand een licht negatieve ontwikkeling (figuur 4). Bij 19,1% van de ondernemingen nam de personeelssterkte in het eerste kwartaal van 2015 af. De verwachtingen voor het tweede kwartaal van 2015 zijn weer gunstiger: 15,7% van de ondernemers in Zuid-Holland verwacht dat de werkgelegenheid toe zal nemen ten opzichte van het kwartaal ervoor, 12,6% verwacht een afname (saldo 3,1). De verwachting rondom het aannemen van personeel zijn vergelijkbaar met die in Nederland.

Figuur 4 Ontwikkeling saldo personeel in Zuid-Holland, eerste kwartaal 2012-tweede kwartaal 2015

bron: COEN (CBS Statline); ris-zh.nl: [Ondernemersvertrouwen. Resultaten uit de conjunctuur enquête Nederland \(COEN\)](http://ris-zh.nl)

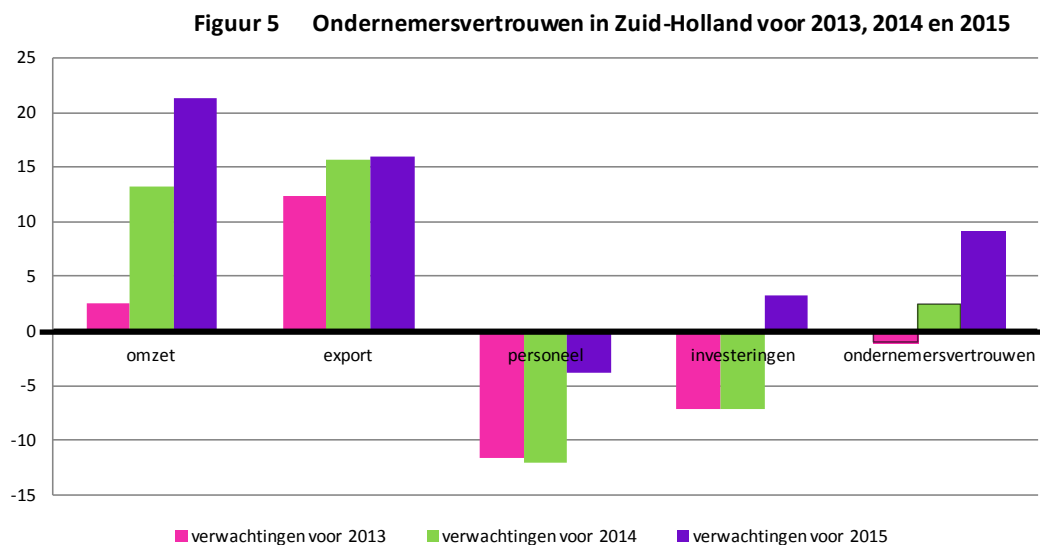
2.5 Ondernemersvertrouwen

Het ondernemersvertrouwen is het gemiddelde van de saldi van de verwachtingen met betrekking tot omzet, export, werkgelegenheid en investeringen voor het volgende jaar. Het ondernemersvertrouwen biedt inzicht in de balans tussen optimistische en pessimistische ondernemers. In het vierde kwartaal van 2014 zijn ondernemers in Zuid-Holland bevraagd naar hun ondernemersvertrouwen voor 2015.

Ondernemers in Zuid-Holland zijn positief gestemd over 2015 (figuur 5). Het ondernemersvertrouwen voor 2015 (saldo 9,2) is groter dan in 2014 (2,5). Ondernemers rekenen in 2015 op meer omzet, export en investeringen dan in 2014. De ondernemers voorzien eind 2014 echter (nog) geen groei van de werkgelegenheid (saldo -4). De verwachtingen voor de werkgelegenheid zijn wel gunstiger dan in 2013 en 2014 (saldi -12). Aan het begin van het tweede kwartaal van 2015 blijken ondernemers wel positief over de ontwikkeling van de werkgelegenheid (paragraaf 2.4).

Een derde van de ondernemers in Zuid-Holland verwacht dat er in 2015 meer omzet wordt behaald dan in 2014. Slechts een op de tien voorziet een lagere omzet, zodat per saldo ruim een vijfde van het bedrijfsleven uitgaat van omzetgroei. Daarmee is de verwachting voor 2015 veel positiever dan dat de verwachtingen voor 2013 en 2014 waren. Ook de omzet uit export zal volgens de ondernemers toenemen in 2015: per saldo denkt 16% van het exporterende bedrijfsleven meer buitenlandse omzet binnen te halen.

De investeringsverwachtingen zijn eveneens positiever dan voorgaande jaren. Zo denkt 20% van de ondernemers in 2015 meer te investeren dan in 2014 en verwacht 16% minder te investeren. Verreweg de meeste ondernemers (66%) denken evenveel te investeren in 2015. De afgelopen jaren was de teneur juist dat er minder geïnvesteerd zou worden.

bron: COEN (CBS Statline); [ris-zh.nl: Ondernemersvertrouwen. Resultaten uit de conjunctuur enquête Nederland \(COEN\)](http://ris-zh.nl/Ondernemersvertrouwen.Resultaten%20uit%20de%20conjunctuur%20enquête%20Nederland%20(COEN))

Stand van zaken begin 2015

Volgens ondernemers in Zuid-Holland ontwikkelt het economisch klimaat zich in het eerste kwartaal van 2015 positief en zet deze trend zich naar verwachting door in het tweede kwartaal.

Hoewel de resultaten voor omzet, export en personeel in het eerste kwartaal van 2015 nog niet beter waren dan het kwartaal ervoor, zijn de ondernemers positief gestemd over het tweede kwartaal van 2015. Toch blijven de verwachtingen in Zuid-Holland voor de omzet en export wel wat achter bij die voor Nederland als geheel.

De verwachtingen van Zuid-Hollandse ondernemers over de ontwikkeling van de werkgelegenheid in het tweede kwartaal van 2015 zijn positief. Ook landelijk zijn ondernemers positief gestemd.

Ondernemersvertrouwen voor 2015

Het aantal ondernemers in Zuid-Holland dat verwacht dat het in 2015 beter gaat dan in 2014, ligt 9,2% hoger dan het aantal ondernemers dat verwacht dat het slechter gaat. Begin 2014 was dit 2,5%. Ondernemers hebben vooral vertrouwen in de verdere positieve ontwikkeling van de omzet en export in 2015.

3 Bedrijvigheid

Dit hoofdstuk beschrijft de bedrijvigheid in de regio Rijn Gouwe aan de hand van sectoren en clusters⁴ (paragraaf 3.1). Ook ontwikkelingen rondom het aantal bedrijfsvestigingen, het aantal zzp'ers en het aantal faillissementen worden belicht (paragrafen 3.2 tot en met 3.4). Paragraaf 3.5 gaat over de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe. De meest recente gegevens over de bedrijvigheid en werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe betreffen 2014. Bijlage 1 bevat aanvullende informatie bij dit hoofdstuk. Indien relevant wordt naar deze bijlage verwezen.

3.1 Sectoren en clusters

In 2014 telt de regio Rijn Gouwe 34.948 bedrijfsvestigingen (tabel 1). De sectoren met de meeste vestigingen zijn handel, specialistische zakelijke dienstverlening, gezondheids- en welzijnszorg en de bouw (roze gemarkeerde cellen in tabel 1). Deze vier sectoren samen omvatten 57,8% van alle bedrijfsvestigingen in de regio Rijn Gouwe. De meeste werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe is te vinden in de industrie, handel, specialistische zakelijke dienstverlening, onderwijs en gezondheids- en welzijnszorg (roze gemarkeerde cellen). Samen zorgen deze sectoren voor twee derde van de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe. Bijlage 1 (paragraaf 3.1: tabellen 1 en 2) laat de verdeling van het aantal vestigingen en werkzame personen in Holland Rijnland en Midden-Holland zien.

In de kolom index in tabel 1 wordt de verdeling van de bedrijfsvestigingen en werkzame personen over de verschillende sectoren in de regio Rijn Gouwe in 2014 vergeleken met die in Zuid-Holland. Een hoge index (groen gemarkeerde cellen) geeft aan dat de regio Rijn Gouwe in verhouding veel bedrijfsvestigingen of werkzame personen kent binnen deze sector.

In de regio Rijn Gouwe blijken er relatief veel vestigingen en werkzame personen binnen de sectoren landbouw, bosbouw en visserij, industrie, onderwijs en gezondheids- en welzijnszorg te zijn. Daarnaast zijn er in verhouding veel mensen werkzaam in de handel en logies-, maaltijd- en drankverstrekking. De sector waterbedrijven en afvalbeheer in de regio Rijn Gouwe telt zestig vestigingen. Hoewel dit aantal klein is, is dit verhoudingsgewijs meer dan in Zuid-Holland. In bijlage 1 (paragraaf 3.1: tabellen 1 en 2) is het percentage bedrijfsvestigingen en werkzame personen per economische sector in Holland Rijnland en Midden-Holland opgenomen. Het beeld voor beide gebieden is vergelijkbaar. De werkgelegenheid in de bouw is daar een uitzondering op. Vergeleken met Zuid-Holland heeft Midden-Holland relatief veel werkzame personen in de bouw en Holland Rijnland juist niet.

⁵ Een cluster is een groep van bedrijven en kenniscentra (bijvoorbeeld universiteiten, universitaire ziekenhuizen en publiek-private topinstituten zoals TI Pharma) binnen een bepaald vakgebied die bij elkaar in de buurt gevestigd zijn. De hier gehanteerde clusters zijn door de provincie Zuid-Holland aangewezen als belangrijk voor de ontwikkeling van de economie in Zuid-Holland.

Tabel 1 Percentage bedrijfsvestigingen en werkzame personen naar economische sector in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2014

sector	bedrijfsvestigingen			werkzame personen		
	regio rijn gouwe %	zuid-holland %	index ¹	regio rijn gouwe %	zuid-holland %	index ¹
landbouw, bosbouw en visserij	6,8	4,6	150	2,7	1,8	150
winning van delfstoffen	0,0	0,0	25	0,0	0,1	1
industrie	4,7	3,8	124	9,8	7,6	129
energievoorziening	0,0	0,0	80	0,2	0,4	46
waterbedrijven en afvalbeheer	0,2	0,1	117	0,5	0,6	78
bouw	10,8	11,1	98	5,9	5,7	104
handel	21,0	20,2	104	20,2	17,6	115
vervoer en opslag	2,3	3,2	72	4,3	5,8	73
logies-, maaltijd- en drankverstrekking	4,2	4,4	96	3,9	3,6	109
informatie en communicatie	3,9	4,6	84	2,5	3,1	79
financiële instellingen	1,2	1,3	96	1,4	2,5	57
verhuur van en handel in onroerend goed	1,2	1,5	85	0,8	1,0	81
specialistische zakelijke dienstverlening	15,7	17,5	90	7,9	9,2	86
verhuur en overige zakelijke dienstverlening	4,5	5,3	86	3,8	5,4	71
openbaar bestuur en overheidsdiensten	0,4	0,4	87	4,1	7,0	59
onderwijs	4,2	3,7	113	8,1	7,1	114
gezondheids- en welzijnszorg	10,3	8,4	123	20,4	17,1	119
cultuur, sport en recreatie	3,0	4,1	72	1,7	1,8	92
overig	5,6	5,9	96	1,7	2,5	71
totaal (absoluut aantal=100%)	34.948	180.363		283.768	1.473.392	

¹ Berekening index: % regio Rijn Gouwe ÷ % Zuid-Holland. Een index boven de 100 geeft aan dat deze sector in de regio Rijn Gouwe relatief veel vestigingen/werkzame personen heeft ten opzichte van Zuid-Holland.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, [ris-zh.nl: Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aantal-bedrijfsvestigingen-en-banen-per-regio-of-gemeente-in-Zuid-Holland)

Behalve naar sectoren kunnen bedrijven ook ingedeeld worden naar cluster. In Zuid-Holland wordt een aantal economische clusters onderscheiden die een belangrijke stuwende rol hebben voor de regionale economie ([provincie Zuid-Holland 2012](#)). Tabel 2 toont het aantal vestigingen en werkzame personen in de regio Rijn Gouwe per cluster. De gegevens voor Holland Rijnland en Midden-Holland staan in bijlage 1 (paragraaf 3.1: tabellen 3 en 4).

De creatieve industrie, greenports, ICT en techniek zijn wat betreft het absolute aantal vestigingen de grootste clusters in de regio Rijn Gouwe. 18% van alle bedrijfsvestigingen in 2014 behoort tot een van deze clusters (roze gemarkeerde cellen in tabel 2). Het cluster greenports bevindt zich vooral in Holland Rijnland. De creatieve industrie is zowel in Holland Rijnland als in Midden-Holland aanwezig.

Techniek, greenports, life and health science en ICT zijn de clusters met de meeste werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe in 2014. Deze clusters zorgen voor 14,7% van de banen in de regio (roze gemarkeerde cellen in tabel 2).

Opvallend in de regio Rijn Gouwe zijn de clusters food, feed and beverages⁵, greenports⁶ en life and health science⁷. In vergelijking met Zuid-Holland nemen zij in de regio Rijn Gouwe een groter deel van de vestigingen en banen voor hun rekening. Dit is in tabel 2 aangegeven door middel van de groen gemarkeerde indices. Het beeld van Holland Rijnland is vergelijkbaar met de gehele regio Rijn Gouwe (bijlage 1, paragraaf 3.1: tabel 3). Midden-Holland heeft vergeleken met Zuid-Holland een opvallend hoog percentage vestigingen binnen de clusters logistiek en techniek (bijlage 1, paragraaf 3.1: tabel 4). Daarnaast is binnen het cluster techniek in Midden Holland de omvang van de werkgelegenheid relatief gezien groter dan in Zuid-Holland.

Tabel 2 Percentage bedrijfsvestigingen en werkzame personen naar economische cluster in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2014

cluster	vestigingen			werkzame personen		
	regio rijn gouwe %	zuid-holland %	index ¹	regio rijn gouwe %	zuid-holland %	index ¹
chemie - haven industrieel complex	0,1	0,1	102	0,9	1	92
creatieve industrie	5,5	7,4	74	1,9	2,4	82
financiële dienstverlening	0,4	0,4	106	0,9	1,8	51
food, feed en beverages	0,5	0,4	142	1,9	1,1	175
greenports	5,5	3,7	150	3,4	2,1	162
ict	3,4	4	86	3,1	3,7	84
internationaal recht	0,4	0,7	59	0,3	0,8	36
life and health science	0,15	0,07	226	3,5	1,3	274
logistiek en transport	1,6	2,2	73	2,6	3,7	70
techniek	3,6	3,4	108	4,7	5,3	89
water- en deltatechnologie	0,3	0,3	100	0,2	0,6	27
totaal (absoluut aantal=100%)	34.948	180.363		283.768	1.473.392	

NB De percentages per sector tellen niet op tot 100%, omdat niet alle bedrijven bij een van de bovenstaande clusters horen. Bovendien heeft techniek een kleine overlap met ICT.

¹ Berekening index: % regio Rijn Gouwe ÷ % Zuid-Holland. Een index boven de 100 geeft aan dat deze cluster in de regio Rijn Gouwe relatief veel vestigingen/werkzame personen heeft ten opzichte van Zuid-Holland.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, [ris-zh.nl: Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aantal-bedrijfsvestigingen-en-banen-per-regio-of-gemeente-in-Zuid-Holland)

De tabellen 3a en 3b tonen landelijke gegevens over het opleidingsniveau van de werkzame personen per sector en per cluster. Het grootste deel van de werkzame personen is middelbaar opgeleid (bovenbouw havo/vwo, mbo niveaus 2, 3 en 4). Als gekeken wordt naar de sectoren en clusters die belangrijk zijn voor de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe komt het volgende naar voren.

In de sectoren handel en logies-, maaltijd- en drankverstrekking is de helft van de werkzame personen middelbaar opgeleid. Daarnaast is het aandeel laag opgeleiden (ongeveer een derde) binnen deze twee sectoren groter dan in veel andere sectoren. Mensen werkzaam in de specialistische dienstverlening en het onderwijs zijn vaak middelbaar of hoger opgeleid. Binnen de gezondheids- en welzijnszorg werken veel mensen met een

⁵ Vervaardiging van voedingsmiddelen en drank.

⁶ Tuinbouw.

⁷ Vervaardiging farmaceutische grondstoffen/producten, ontwikkeling met betrekking tot voeding en gezondheid, universitaire medische centra.

hogere opleiding. In de industrie werken wat meer middelbaar opgeleiden (40%) dan hoger (34%) en lager opgeleiden (22%).

De clusters ICT en life and health sciences kennen veel hoogopgeleiden. Personen werkzaam binnen het cluster techniek zijn vooral middelbaar of hoger opgeleid. In de greenports werken veel middelbaar en lager opgeleiden.

Tabel 3a Werkzame beroepsbevolking (15-65 jaar) in Nederland per sector naar opleidingsniveau¹, 2013

	laag (%)	middelbaar (%)	hoog (%)
landbouw, bosbouw en visserij	22	43	34
winning van delfstoffen	39	50	11
industrie	25	42	33
energievoorziening	31	47	22
waterbedrijven en afvalbeheer	10	39	52
bouw	31	46	23
handel	35	51	14
vervoer en opslag	35	49	16
logies-, maaltijd- en drankverstrekking	33	51	17
informatie en communicatie	37	51	12
financiële instellingen	8	35	57
verhuur van en handel in onroerend goed	8	37	55
specialistische zakelijke dienstverlening	16	41	43
verhuur en overige zakelijke dienstverlening	8	31	61
openbaar bestuur en overheidsdiensten	30	47	23
onderwijs	11	42	48
gezondheids- en welzijnszorg	5	19	75
cultuur, sport en recreatie	14	45	41
overig	28	44	28
totaal (15-65 jaar)	32	40	28

¹ Hoogst behaalde onderwijsniveau:

- laag: basisonderwijs, vmbo, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo of de assistentenopleiding (mbo-1);
- middelbaar: bovenbouw van havo/vwo, de basisberoepsopleiding (mbo-2), de vakopleiding (mbo-3) en de middenkader- en specialistenopleidingen (mbo-4);
- hoog: hbo of wo.

bron: CBS

Tabel 3b Werkzame beroepsbevolking (15 jaar en ouder) in Nederland per cluster naar opleidingsniveau¹, 2013

	laag %	middelbaar %	hoog %
chemie - haven industrieel complex	12	53	35
creatieve industrie	6	35	59
financiële dienstverlening	5	36	59
food, feed en beverages	30	49	22
greenports	35	52	12
ict	5	33	62
internationaal recht	6	24	70
life and health science	5	27	68
logistiek en transport	32	54	14
techniek	19	54	46
water- en deltatechnologie	14	38	48
totaal (15 jaar en ouder)	25	65	35

¹ Hoogst behaalde onderwijsniveau:

- laag: basisonderwijs, vmbo, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo of de assistentenopleiding (mbo-1);
- middelbaar: bovenbouw van havo/vwo, de basisberoepsopleiding (mbo-2), de vakopleiding (mbo-3) en de middenkader- en specialistenopleidingen (mbo-4);
- hoog: hbo of wo.

bron: CBS

3.2 Bedrijfsvestigingen met meer dan één werkzame persoon

De regio Rijn Gouwe telt in 2014 in totaal 34.948 bedrijfsvestigingen. Ongeveer de helft (17.882) betreft een vestiging met meer dan één werkzame persoon (figuur 6). In de jaren 2008 tot en met 2011 is het aantal bedrijfsvestigingen met meer dan één werkzame persoon redelijk stabiel. Na een kleine groei in 2013 zet de daling die zich in 2012 voordoet door in 2014 (afname 2013-2014 3,3%).

Ten opzichte van 2013 daalt het aantal vestigingen met meer dan één werkzame persoon in Holland Rijnland in 2014 met 3,0% tot 12.383 vestigingen. In Midden-Holland neemt dit aantal met 4,0% af tot 5.499 bedrijfsvestigingen in 2014. De afname van het aantal bedrijfsvestigingen tussen 2013 en 2014 in Rijn Gouwe (afname 3,3%) is vergelijkbaar met die in Zuid-Holland (afname 3,4%). Gezien het feit dat het aantal vestigingen met meer dan één werkzame persoon in de regio Rijn Gouwe sinds 2000 vooral een dalende trend laat zien, is het goed mogelijk dat het aantal vestigingen ook in 2015 daalt.

Figuur 6 Ontwikkeling aantal bedrijfsvestigingen met meer dan één werkzame persoon in de regio Rijn Gouwe, 2008-2014

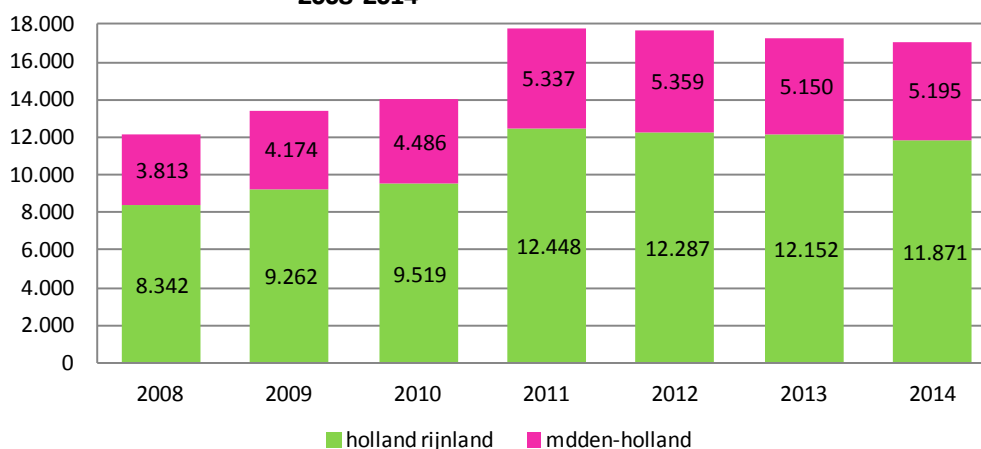
bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, ris-zh.nl: [Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

3.3 Zzp'ers

In de periode 2000-2011 groeit het aantal zzp'ers in de regio Rijn Gouwe (figuur 7). Tussen 2008 en 2011 is deze groei zelfs zeer sterk. Na 2011 is er sprake van een daling. Tussen 2013 en 2014 bedraagt deze daling in de regio Rijn Gouwe 1,4% (afname Holland Rijnland 2,3%, groei Midden-Holland 0,9%). In tegenstelling tot de regio Rijn Gouwe neemt in Zuid-Holland tussen 2000-2014 het aantal zzp'ers jaarlijks toe. In 2014 is deze toename 2,0% ten opzichte van het jaar ervoor. Landelijke cijfers laten zien dat in 2015 en naar verwachting ook in 2016 het aantal zzp'ers verder zal stijgen ([CBS Statline](#), [UWV WERKbedrijf 2015b](#)).

In 2014 zijn er in de regio Rijn Gouwe 17.066 zzp'ers, 11.871 in Holland Rijnland en 5.195 in Midden-Holland. Hiermee is in 2014 in de regio Rijn Gouwe 48,8% van alle bedrijfsvestigingen in handen van een zzp'er (Zuid-Holland 53,4%). In 2008 was dit nog slechts 39% (Zuid-Holland 43,8%).

Figuur 7 Ontwikkeling aantal zzp'ers in de regio Rijn Gouwe, 2008-2014

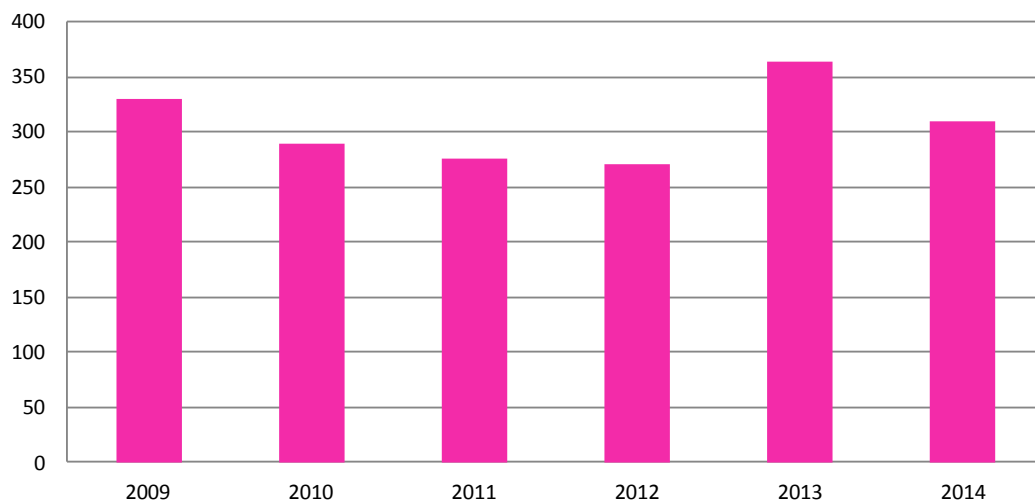
¹ Alle bedrijfsvestigingen waar één persoon werkzaam is volgens de registratie van de KvK.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, ris-zh.nl: [Aantal eenmansbedrijven in Zuid-Holland](#)

3.4 Faillissementen

Figuur 8 toont het aantal uitgesproken faillissementen⁸ in de COROP-regio's agglomeratie Leiden en Bollenstreek en Zuidoost-Zuid-Holland samen. Deze twee regio's samen omvatten bijna de gehele regio Rijn Gouwe⁹. Het aantal faillissementen ontwikkelt zich gunstig. In 2014 zijn er 309 faillissementen uitgesproken. Dat is 15% minder dan in 2013. Tussen 2012 en 2013 steeg het aantal faillissementen met 34%.

Figuur 8 Aantal uitgesproken faillissementen¹ in de regio's Leiden en Bollenstreek en Zuidoost Zuid-Holland, 2009-2014

¹ Betreffende natuurlijke personen met eenmanszaak en bedrijven/instellingen.

bron: CBS Statline; ris-zh.nl: [Aantal faillissementen in Zuid-Holland](#)

3.5 Werkgelegenheid

In 2014 hebben 283.768 personen een baan in de regio Rijn Gouwe. Hiervan werken 202.945 personen in Holland Rijnland en 80.823 personen in Midden-Holland (figuur 9). Na een wisselende ontwikkeling van het aantal werkzame personen tussen 2008 en 2011, zet zich vanaf 2011 een dalende trend in. Ten opzichte van 2013 neemt in 2014 de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe met 1,8% af. In Holland Rijnland daalt het aantal personen met een baan in diezelfde periode met 1,4% en in Midden-Holland met 3,0%. In Zuid-Holland betreft dit 2,1%.

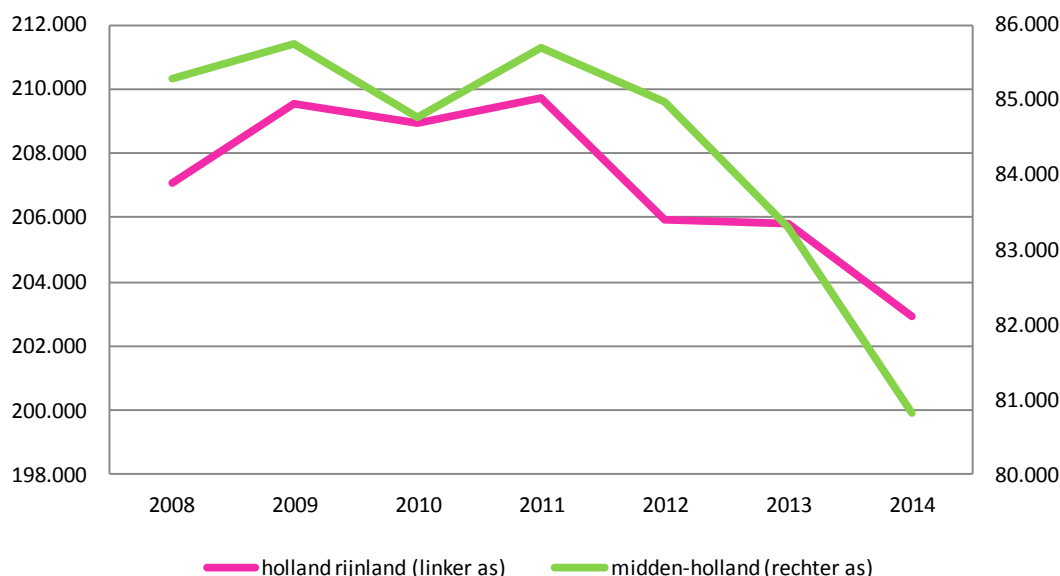
Landelijke cijfers tonen dat de werkgelegenheid in 2015 weer toeneemt ([CBS 13 mei 2015a](#)). Ook voor 2016 voorziet het CPB een groei van de werkgelegenheid in Nederland. Naar verwachting neemt de werkgelegenheid in de marktsector in 2015 met 0,9% en in 2016 met 1,5% toe ([CPB 2015b](#)). Volgens de regionale arbeidsmarktprognose van UWV WERKbedrijf ontwikkelt de werkgelegenheid in Holland Rijnland zich vergelijkbaar met Ne-

⁸ Betreffende natuurlijke personen met eenmanszaak en bedrijven/instellingen.

⁹ Omdat gegevens over de regio Rijn Gouwe niet beschikbaar zijn, is gekozen het aantal faillissementen van de twee COROP-regio's agglomeratie Leiden en Bollenstreek en Zuidoost-Zuid-Holland te presenteren. De plaatsen Nederlek en Ouderkerk binnen de gemeente Krimpenerwaard en de gemeente Zuidplas vallen buiten het gebied van de twee COROP-regio's.

derland. In Midden-Holland blijft de werkgelegenheid in 2015/2016 waarschijnlijk gelijk aan die in 2014 ([UWV WERKbedrijf 2015b](#)).

Figuur 9 Ontwikkeling aantal werkzame personen in Holland Rijnland en Midden-Holland, 2008-2014

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, ris-zh.nl: [Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

Binnen de meeste sectoren in de regio Rijn Gouwe krimpt tussen 2013 en 2014 het aantal banen (tabel 4). Relatief gezien neemt het aantal banen het meest af in de sectoren energievoorziening (afname 14,8%), financiële instellingen (afname 6,5%), informatie en communicatie (afname 5,6%), verhuur van en handel in onroerend goed (afname 5,1%) en bouw (afname 4,8%). In de collectieve sector¹⁰ daalt het aantal banen met 1,3%. In absolute zin neemt het aantal banen het meest af in de handel. In 2014 zijn er 1.060 minder banen in de sector dan in 2013. Handel is de één na grootste sector in de regio en kent een relatieve krimp van 1,8%.

De enige twee sectoren in de regio Rijn Gouwe waar de werkgelegenheid toeneemt tussen 2013 en 2014 zijn de sector cultuur, sport en recreatie (1,3%) en de sector logies-, maaltijd- en drankverstrekking (0,6%).

In Midden-Holland daalt de werkgelegenheid tussen 2013 en 2014 meer dan in Holland Rijnland (figuur 9). Opvallend in Midden-Holland is de afname in de sectoren verhuur van en handel in onroerend goed (afname 13,5%), de specialistische zakelijke dienstverlening (afname 9,8%) en openbaar bestuur en overheidsdiensten (afname 11,8%). In absolute zin daalt het aantal banen het meeste in de gezondheids- en welzijnszorg (krimp 3,0% betreft 500 banen) en specialistische dienstverlening (krimp 9,8% betreft 555 banen) (bijlage 1 paragraaf 3.5 tabel 5).

Het beeld voor de sectoren in Holland Rijnland is vergelijkbaar met de gehele regio Rijn Gouwe (bijlage 1 paragraaf 3.5 tabel 5).

¹⁰ Openbaar bestuur, overheidsdiensten, sociale verzekeringen, onderwijs, gezondheids- en welzijnszorg.

Tabel 4 Ontwikkeling aantal werkzame personen in de regio Rijn Gouwe per sector 2011-2014

	2011	2012	2013	2014	groei (%) 2013- 2014	afname (absoluut aantal) 2013- 2014
landbouw, bosbouw en visserij	8.142	7.866	7.718	7.649	-0,9	-69
winning van delfstoffen	1	1	2	2	0,0	0
industrie	28.547	27.892	27.952	27.877	-0,3	-75
energievoorziening	672	767	688	586	-14,8	-102
waterbedrijven en afvalbeheer	1.400	1.362	1.355	1.295	-4,4	-60
bouw	19.936	18.846	17.741	16.881	-4,8	-860
handel	60.516	59.392	58.404	57.344	-1,8	-1.060
vervoer en opslag	12.277	12.015	12.479	12.120	-2,9	-359
logies-, maaltijd- en drankverstrekking	10.732	10.671	10.989	11.058	0,6	69
informatie en communicatie	7.471	7.279	7.381	6.968	-5,6	-413
financiële instellingen	4.751	4.475	4.313	4.031	-6,5	-282
verhuur van en handel in onroerend goed	2.487	2.407	2.350	2.231	-5,1	-119
specialistische zakelijke dienstverlening	23.257	23.201	23.253	22.485	-3,3	-768
verhuur en overige zakelijke dienstverlening	11.300	11.461	11.065	10.855	-1,9	-210
openbaar bestuur en overheidsdiensten	12.347	12.271	12.190	11.644	-4,5	-546
onderwijs	23.135	23.159	23.086	23.048	-0,2	-38
gezondheids- en welzijnszorg	58.937	58.451	58.450	57.941	-0,9	-509
cultuur, sport en recreatie	4.369	4.385	4.727	4.790	1,3	63
overig	5.131	4.982	4.962	4.963	0,0	1
totaal	295.408	290.883	289.105	283.768	-1,8	-5.337

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, ris-zh.nl: [Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

3.6 Flexibele arbeid

Aan het begin van de economische crisis in 2008 neemt in Nederland het aantal werknemers zowel met een vast als met een flexibel contract af. De afname van werknemers met een vast contract zet in Nederland door tot 2014. Het aantal werknemers met een flexibel contract neemt sinds 2010 weer toe. In 2010 had 22% van alle werknemers in Nederland een flexibel contract. In 2014 is dat 26% ([CBS 1 juni 2015](#), [CBS Statline](#)). Dat komt overeen met 15% van de werkzame beroepsbevolking. Bij een vergelijkbaar percentage zou dat voor Rijn Gouwe neerkomen op ongeveer 59.000 flexwerkers in 2014.

Figuur 10 laat de verdeling zien van werknemers in Nederland met een flexibel contract naar de verschillende soorten contracten. In 2013 en 2014 heeft het grootste deel (30%) van de flexibele arbeidskrachten een contract als oproep- of invalkracht. In 2014 werkt 12,4% van de flexwerkers als uitzendkracht. Hiermee is het aantal uitzendkrachten tussen 2013 en 2014 met 14% toegenomen. Het totaal aantal werknemers met een flexibel contract neemt in deze periode met 2% toe.

Figuur 10 Flexibele arbeid naar soort contract

bron: [CBS](#)

De uitzendbranche groeit verder in 2015, zo blijkt uit cijfers van ABU. In de eerste acht weken van 2015 liggen zowel de omzet als het aantal uren 9% hoger dan in dezelfde periode in 2014. Vooral de technische sector groeit sterk. Het aantal uren neemt toe met 23% en de omzet met 20% ([ABU](#)). De groei van het aantal flexwerkers hangt samen met een gunstige conjuncturele ontwikkeling. Werknemers met een flexibel contract zijn vaak degenen die schommelingen moeten opvangen in de vraag naar goederen en diensten ([CBS 2 juni 2015](#)).

Per 1 juli 2015 moet de Wet werk en zekerheid (Wwz) ervoor zorgen dat flexwerkers meer zekerheid krijgen en dat zij eerder kunnen doorstromen naar een vaste baan. Er is ook veel kritiek op de wet. Meer over de wet en de kritiek hierop is te vinden in bijlage 1 (paragraaf 3.6).

3.7 Spanning tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt in de regio Rijn Gouwe kan in het eerste kwartaal van 2015 als ruim getypeerd worden: het aanbod van werkzoekenden is in kwantitatieve zin ruim voldoende om alle openstaande vacatures te vervullen. Een jaar eerder was de arbeidsmarkt nog zeer ruim. Dit blijkt uit de tabellen 5a en 5b. De tabellen vergelijken vraag en aanbod en laten zo zien waar (vanuit het standpunt van de werkgever) krapte en ruimte op de arbeidsmarkt is. Krapte betekent veel vraag naar arbeid (openstaande vacatures) en weinig arbeidspotentieel (werkzoekenden minder dan zes maanden werkloos). De verhouding tussen vraag en aanbod wordt in tabel 5a weergegeven in een getal: de spanningsindicator (aantal openstaande vacatures per werkzoekende die zes maanden of korter staan geregistreerd bij UWV WERKbedrijf). Hoe hoger de spanningsindicator, hoe moeilijker het voor werkgevers is om personeel te vinden.

In het eerste kwartaal van 2015 is voor bijna alle beroepsgroepen het aantal werkzoekenden groter dan het aantal openstaande vacatures (ruime arbeidsmarkt) (tabel 5a). Alleen voor de informaticaberoepen is de arbeidsmarkt gemiddeld (Holland Rijnland) tot krap (Midden-Holland). Werkgevers kunnen dus voor informaticaberoepen moeilijker aan personeel komen dan voor andere beroepen.

De verschillende beroepsgroepen zijn een optelsom van meerdere specifieke beroepen. Mogelijk zijn er voor een gehele beroepsgroep geen tekorten, maar is dat wel het geval voor enkele specifieke beroepen. Nadere analyse op het niveau van de afzonderlijke beroepen laat zien dat in het eerste kwartaal van 2015 in de regio Rijn Gouwe de arbeidsmarkt voor technische en industrieberoepen zeer ruim is, maar de vraag naar materiaalkundigen groter is dan het aantal werkzoekenden (werk.nl).

Landelijk zijn er eind 2014 zo'n dertig beroepen met knelpunten in de vacaturevervulling. Het gaat vooral om beroepen op middelbaar, hoger en wetenschappelijk beroepsniveau in de techniek, IT en specifieke niches. Moeilijk te vinden zijn bijvoorbeeld monteurs, cnc-verspaners, gecertificeerde lassers, technisch tekenaars, calculators, programmeurs en docenten wis- en natuurkunde. Werkgevers hebben voor deze functies moeite om vacatures te vervullen of verwachten zelfs tekorten ([UWV WERKbedrijf 2015a](http://uwv.nl/verkiezingen/2015)).

Net als landelijk het geval is, is de arbeidsmarkt in de regio Rijn Gouwe voor hoger opgeleiden minder ruim dan voor lager opgeleiden (tabel 5b).

Tabel 5a Typering arbeidsmarkt (vanuit het standpunt van de werkgever) in de regio Rijn Gouwe naar beroep, eerste kwartaal 2015

	regio rijn gouwe ¹		holland rijnland ¹		midden-holland ¹	
	typering arbeidsmarkt	spannings-indicator ²	typering arbeidsmarkt	spannings-indicator ²	typering arbeidsmarkt	spannings-indicator ²
agrarijsche beroepen	zeer ruim	0,2	zeer ruim	0,2	zeer ruim	0,22
economisch-administratieve beroepen	ruim	0,59	ruim	0,62	zeer ruim	0,5
informaticaberoepen	gemiddeld	1,47	gemiddeld	1,36	krap	1,77
medische en paramedische beroepen	ruim	0,93	gemiddeld	1,08	ruim	0,56
openbare orde- en veiligheidsberoepen	zeer ruim	0,07	zeer ruim	0,1		
pedagogische beroepen	ruim	0,7	ruim	0,69	ruim	0,75
sociaal-culturele beroepen	zeer ruim	0,34	zeer ruim	0,34	zeer ruim	0,35
technische en industrieberoepen	zeer ruim	0,32	zeer ruim	0,33	zeer ruim	0,28
transportberoepen	zeer ruim	0,37	zeer ruim	0,41	zeer ruim	0,26
verzorgende en dienstverlenende beroepen	ruim	0,67	ruim	0,71	ruim	0,56
totaal	ruim	0,54	ruim	0,57	zeer ruim	0,46

¹ Exclusief de gemeenten Voorschoten en Zuidplas. UWV publiceert de gegevens naar arbeidsmarktregio. Voorschoten hoort volgens deze arbeidsmarktregio-indeling niet bij Holland Rijnland en Zuidplas niet bij Midden-Holland.

² Aantal openstaande vacatures per werkzoekende die zes maanden of korter staan geregistreerd bij UWV WERKbedrijf.
bron: UWV WERKbedrijf, ris-zh.nl: [Spanningsindicator per arbeidsmarktregio en beroepsgroep in Zuid-Holland](http://ris-zh.nl/Spanningsindicator%20per%20arbeidsmarktregio%20en%20beroepsgroep%20in%20Zuid-Holland)

Tabel 5b Typering arbeidsmarkt (vanuit het standpunt van de werkgever) in de regio Rijn Gouwe naar beroepsniveau, eerste kwartaal 2015

	regio rijn gouwe ¹		holland rijnland ¹		midden-holland ¹	
	typering arbeidsmarkt	spannings-indicator ²	typering arbeidsmarkt	spannings-indicator ²	typering arbeidsmarkt	spannings-indicator ²
elementaire beroepen	zeer ruim	0,36	zeer ruim	0,39	zeer ruim	0,28
lagere beroepen	zeer ruim	0,46	ruim	0,51	zeer ruim	0,36
middelbare beroepen	ruim	0,57	ruim	0,59	ruim	0,53
hogere beroepen	ruim	0,61	ruim	0,60	ruim	0,62
wetenschappelijke beroepen	gemiddeld	1,18	gemiddeld	1,15	gemiddeld	1,37
totaal	ruim	0,54	ruim	0,57	zeer ruim	0,46

¹ Exclusief de gemeenten Voorschoten en Zuidplas. UWV publiceert de gegevens naar arbeidsmarktregio. Voorschoten hoort volgens deze arbeidsmarktregio-indeling niet bij Holland Rijnland en Zuidplas niet bij Midden-Holland.

² Aantal openstaande vacatures per werkzoekende die zes maanden of korter staan geregistreerd bij UWV WERKbedrijf.
bron: UWV WERKbedrijf, [ris-zh.nl: Spanningsindicator per arbeidsmarktregio en beroepsgroep in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Spanningsindicator-per-arbeidsmarktregio-en-beroepsgroep-in-Zuid-Holland)

Het aantal vacatures vormt een indicatie voor de vraag naar personeel op de arbeidsmarkt. Eind april 2015 telt de regio Rijn Gouwe 1.651 openstaande vacatures. Dat is 34% meer dan een jaar eerder. Deze stijging is in zowel Holland Rijnland (49%) als Midden-Holland (35,5%) zichtbaar. In Zuid-Holland neemt in de genoemde periode het aantal openstaande vacatures met 18% toe, landelijk is dat 25% (werk.nl). De toename van het aantal vacatures duidt op een herstel van de werkgelegenheid.

De regio Rijn Gouwe heeft in verhouding tot heel Zuid-Holland veel vestigingen én banen binnen de **sectoren** landbouw, bosbouw en visserij, industrie, onderwijs en gezondheids- en welzijnszorg. Daarnaast zijn naar verhouding veel mensen werkzaam in de handel en logies-, maaltijd- en drankverstrekking. **Clusters** met relatief veel bedrijfsvestigingen en banen in de regio Rijn Gouwe zijn food, feed and beverages, greenports en life and health science.

In 2014 telt de regio Rijn Gouwe 35.793 **bedrijfsvestigingen**. Hiervan is bijna de helft (48,8%) in handen van **zzp'ers**. Tussen 2013 en 2014 neemt het aantal bedrijfsvestigingen in de regio Rijn Gouwe af. Deze afname is bij de vestigingen met twee of meer werkzame personen 3,3%. Dat is meer dan bij de zzp'ers, waar de afname 1,4% bedraagt. Het aantal faillissementen ontwikkelt zich in de genoemde periode gunstig. In 2014 zijn 15% minder faillissementen uitgesproken dan in 2013.

De werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe neemt af sinds 2012. In 2014 zijn er 283.768 personen werkzaam in de regio. Het aantal werkzame personen ligt hiermee 1,8% lager dan het jaar ervoor (afname Holland Rijnland 1,4%, afname Midden-Holland 3,0%). Deze krimp van de werkgelegenheid is vergelijkbaar met die in Zuid-Holland (afname 2,1%).

In 2015 neemt de werkgelegenheid weer toe, zo blijkt uit landelijke cijfers. Ook voor 2016 voorziet het CPB een groei van de werkgelegenheid in Nederland. Regionale prognoses van UWV WERKbedrijf gaan ervan uit dat de werkgelegenheid in Holland Rijnland net als in Nederland zich positief ontwikkelt. In Midden-Holland blijft de werkgelegenheid naar verwachting in 2015/2016 gelijk aan die in 2014.

Werkgevers maken steeds vaker gebruik van **flexibele arbeidskrachten**. Vooral het aantal uitzendkrachten groeit. In de eerste acht weken van 2015 ligt, landelijk gezien, zowel de omzet als het aantal uren in de uitzendbranche 9% hoger dan een jaar eerder. Binnen de uitzendbranche is vooral de groei van de technische sector (omzet 20%, uren 23%) sterk. De toename van het aantal flexwerkers hangt samen met de gunstige conjuncturele ontwikkeling. Werknemers met een flexibel contract zijn vaak degenen die schommelingen moeten opvangen in de vraag naar goederen en diensten.

In het eerste kwartaal van 2015 is in de regio Rijn Gouwe voor bijna alle beroepsgroepen het aantal werkzoekenden groter dan het aantal openstaande vacatures. De arbeidsmarkt in de regio Rijn Gouwe kan als ruim getypeerd worden. Een uitzondering hierop zijn de informaticaberoepen. In Holland Rijnland is voor de informaticaberoepen het aantal werkzoekenden ongeveer even groot als het aantal vacatures. Midden-Holland heeft minder werkzoekenden dan vacatures voor informaticaberoepen. Beroepsgroepen zijn een optelsom van meerdere beroepen. Binnen beroepsgroepen zijn er uiteraard verschillen per beroep. Zo is in de regio Rijn Gouwe de arbeidsmarkt voor de beroepsgroep technische en industrieberoepen ruim, maar is de vraag naar materiaalkundigen groter dan het aantal werkzoekenden. Landelijk zijn er eind 2014 zo'n dertig beroepen met knelpunten in de vacaturevervulling. Dit zijn vooral beroepen op middelbaar, hoger en wetenschappelijk beroepsniveau in de techniek, IT en in specifieke niches.

4 Beschikbaar arbeidspotentieel

Dit hoofdstuk beschrijft het aanbod van arbeidskrachten in de regio Rijn Gouwe. Het aanbod van arbeidskrachten wordt in eerste instantie bepaald door de beroepsbevolking. In paragraaf 4.1 komen dan ook de beroepsbevolking, de pendel (woon-werkverkeer) naar en uit de regio en de toekomstige ontwikkeling van de beroepsbevolking aan bod. Paragraaf 4.2 gaat over het onbenut arbeidsaanbod en ontwikkelingen rondom werkloosheid. Cijfers over het aantal WW-uitkeringen en bijstandsuitkeringen maken dit inzichtelijk. Paragraaf 4.3 geeft een beeld van de ontwikkelingen rondom de sociale werkvoorzieningen en de Wajong tot 1 januari 2015. Vanaf 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht. Met deze wet zijn de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), een deel van de Wajong en de Wet werk en bijstand (Wwb) samengevoegd. Cijfers over de Participatiewet zijn op dit moment nog niet beschikbaar. Tot slot laat paragraaf 4.4 zien hoe de instroom vanuit het onderwijs op de arbeidsmarkt zich ontwikkeld. Immers, nieuw aanbod op de arbeidsmarkt bestaat vooral uit gediplomeerden die de arbeidsmarkt betreden.

4.1 Beroepsbevolking

4.1.1 Huidige beroepsbevolking

De beroepsbevolking wordt door het CBS vanaf 1 januari 2015 gedefinieerd¹¹ als alle 15-75-jarigen die werken of werkloos zijn en zich actief aanbieden op de arbeidsmarkt. Voor 2015 gebruikte het CBS de leeftijdsgrens 15-65 jaar voor de beroepsbevolking. Cijfers volgens deze definitie zijn niet meer beschikbaar. In deze publicatie wordt de nieuwe definitie van de beroepsbevolking gebruikt, tenzij anders vermeld.

De beroepsbevolking in de regio Rijn Gouwe in 2014 telt 419.000 personen. Hiervan hebben 393.000 personen een baan en zijn 25.000 personen werkloos (tabel 6).

¹¹ Tot en met 2014 hanteerde het CBS de leeftijdsgrens 15-65 jaar. Cijfers over de beroepsbevolking volgens deze definitie worden door het CBS niet meer gepubliceerd. Sinds 2015 gebruikt het CBS de internationale definitie van beroepsbevolking met de leeftijdsgrens 15-75 jaar.

Huidige definitie beroepsbevolking:

personen tussen 15 en 75 jaar:

- die betaald werk hebben (werkzame beroepsbevolking) of
- die geen betaald werk hebben, recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn (werkloze beroepsbevolking).

Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking). Bij betaald werk gaat het om werkzaamheden ongeacht de arbeidsduur.

Tabel 6 Absolute aantallen beroepsbevolking (15-75 jaar) regio Rijn Gouwe, 2014

	bevolking (15 tot 75 jaar) ¹	beroeps- bevolking	werkzame be- roeps-bevolking	werkloze be- roeps-bevolking	niet-beroeps- bevolking
regio rijn gouwe	579.000	419.000	393.000	25.000	162.000
holland rijnland	413.000	299.000	280.000	19.000	114.000
midden-holland	166.000	120.000	113.000	6.000	48.000
zuid-holland	2.688.000	1.872.000	1.717.000	155.000	816.000
nederland	12.665.000	8.874.000	8.214.000	660.000	3.791.000

NB De cijfers voor de regio Rijn Gouwe, Holland Rijnland en Midden-Holland zijn berekend op grond van afgeronde cijfers voor de gemeenten.

¹ Exclusief de personen in institutionele huishoudens. Dit wordt ook de potentiële beroepsbevolking genoemd.

bron: CBS; bewerking Tympaan, ris-zh.nl: [Beroepsbevolking Zuid-Holland](http://ris-zh.nl)

Het werkloosheidspercentage in de regio Rijn Gouwe (6,2%) ligt lager dan in Zuid-Holland (8,3%) en Nederland (7,4%). Daarnaast ligt het aandeel 15-75-jarigen dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt, de bruto-arbeidsparticipatie, in de regio Rijn Gouwe (72,2%) hoger dan in Zuid-Holland (69,6%) en Nederland (70,1%) (tabel 7). De arbeidsreserve, bestaande uit de werkloze beroepsbevolking en de niet-beroepsbevolking, is in de regio Rijn Gouwe dus relatief gezien wat kleiner dan in Zuid-Holland en Nederland. Dit geldt voor zowel Holland Rijnland als Midden-Holland (tabel 7).

Tabel 7 Percentages bruto- en netto-arbeidsparticipatie, werkloosheidspercentage (voor de beroepsbevolking van 15 tot 75 jaar) in de regio Rijn Gouwe, 2014

	bruto arbeidsparticipatie ¹	netto arbeidsparticipatie ²	werkloosheidspercentage
regio rijn gouwe	72,2	67,7	6,2
holland rijnland	72,4	68,0	6,1
midden-holland	71,6	66,9	6,5
zuid-holland	69,6	63,9	8,3
nederland	70,1	64,9	7,4

NB De cijfers voor de regio Rijn Gouwe, Holland Rijnland en Midden-Holland zijn berekend op grond van afgeronde cijfers voor de gemeenten.

¹ Percentage beroepsbevolking (alle 15-75-jarigen die werken of werkloos zijn en zich actief aanbieden op de arbeidsmarkt) ten opzichte van potentiële beroepsbevolking 15 tot 75 jaar.

² Percentage werkzame beroepsbevolking ten opzichte van bevolking 15 tot 75 jaar (potentiële beroepsbevolking).

bron: CBS; bewerking Tympaan, ris-zh.nl: [Beroepsbevolking Zuid-Holland](http://ris-zh.nl)

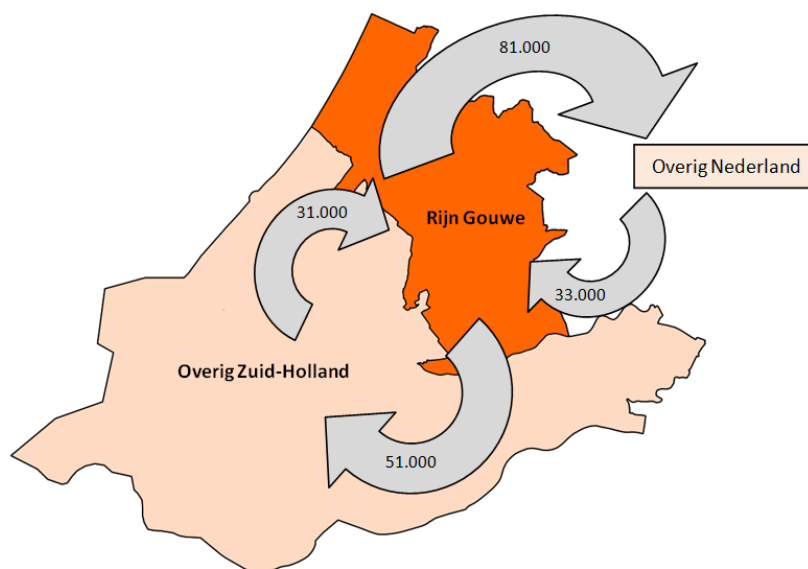
4.1.2 Pendel

De omvang van de werkzame beroepsbevolking in 2014 (419.000 personen tussen de 15 en 75 jaar) is ongeveer 1,5 keer zo groot als de werkgelegenheid (281.495 banen) in de regio Rijn Gouwe. Dat betekent dus dat de uitgaande pendel¹² groter is dan de inkomende pendel (kaart 2). De regio Rijn Gouwe ligt tussen de grote steden Amsterdam, Utrecht en Den Haag. Inwoners van de regio Rijn Gouwe werken niet alleen in de eigen woonregio, maar vaak ook in deze grote steden ([UWV WERKbedrijf 2014](http://www.uwv.nl)). Ook inwoners uit andere regio's in de buurt van een van de vier grootste steden van Nederland pendelen vaak naar deze grote steden.

¹² Pendel in deze publicatie: het reizen uit de regio Rijn Gouwe (uitgaande pendel) of naar de regio Rijn Gouwe (inkomende pendel) voor werk.

In 2012 wordt ongeveer driekwart van de werkgelegenheid in de regio Rijn Gouwe ingevuld door de beroepsbevolking woonachtig in de regio (ris-zh.nl: Woon-werkverkeer: aantal werkenden per gemeente of regio naar woonplaats in Zuid-Holland in 2012). Dat betreft in 2012 bijna 227.000 personen. Kaart 2 geeft een beeld van de pendel naar en uit de regio Rijn Gouwe. De meest recente cijfers over pendel zijn beschikbaar voor het jaar 2012.

Kaart 2 Pendel naar en uit de regio Rijn Gouwe, 2012

bron: CBS, Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, ris-zh.nl: Woon-werkverkeer: aantal werkenden per gemeente of regio naar woonplaats in Zuid-Holland in 2012; bewerking Tympaan Instituut

4.1.3 Prognose beroepsbevolking gekoppeld aan de AOW-leeftijd

Tussen 2015 en 2025 wordt de AOW-leeftijd verhoogd van 65 jaar en 3 maanden naar ruim 67 jaar (rijksoverheid.nl). Hiermee probeert de rijksoverheid te stimuleren dat mensen later met pensioen gaan.

Tabel 8 laat zien welke invloed het verhogen van de AOW-leeftijd heeft op de omvang van de (potentiële) beroepsbevolking (hier: 15 jaar tot AOW-leeftijd). In 2025 kent de regio Rijn Gouwe 0,6% minder 15-65-jarigen dan in 2015. Wanneer de AOW-leeftijd niet verhoogd zou worden, leidt dat dus tot een kleinere potentiële beroepsbevolking. Met het verhogen van de AOW-leeftijd naar 67 jaar, groeit de potentiële beroepsbevolking tussen 2015 en 2025 met 3,1%.

Tabel 8 Prognose ontwikkeling potentiële beroepsbevolking (15 jaar tot AOW-leeftijd) in de regio Rijn Gouwe, 2015-2025

	2015	2025		groei (%) 2015-2025	
	15 tot 65 jaar	15 tot 65 jaar	15 tot 67 jaar	15 tot 65 jaar	15 tot 65/67 jaar
regio rijn gouwe	504.748	501.665	520.194	-0,6	3,1
holland rijnland	361.318	360.346	373.435	-0,3	3,4
midden-holland	143.430	141.319	146.759	-1,5	2,3
zuid-holland	2.369.136	2.376.384	2.456.690	0,3	3,7

bron: Provinciale prognose 2013. [ris-zh.nl: Ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking \(15-64 jaar\) in Zuid-Holland volgens de provinciale prognose, Prognose van het aantal inwoners van Zuid-Holland naar leeftijd per 1-1-2025 volgens de provinciale prognose](http://ris-zh.nl: Ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking (15-64 jaar) in Zuid-Holland volgens de provinciale prognose, Prognose van het aantal inwoners van Zuid-Holland naar leeftijd per 1-1-2025 volgens de provinciale prognose)

Het ziet ernaar uit dat niet alleen de potentiële beroepsbevolking toeneemt, maar ook het aantal personen dat zich daadwerkelijk op de arbeidsmarkt aanbiedt (de beroepsbevolking). Tussen 2003 en 2014 is de bruto-arbeidsparticipatie onder 45-75-jarigen in de regio Rijn Gouwe toegenomen van 52% naar 60% ([CBS Statline](#)). Doordat de AOW-leeftijd verhoogd wordt, is het zeer waarschijnlijk dat de arbeidsparticipatie van deze leeftijdsgroep verder toeneemt. Een en ander hangt natuurlijk wel af van de mogelijkheid die mensen hebben om met vervroegd pensioen te gaan.

4.2 Werkzoekenden

Wie zijn baan verliest ontvangt eerst een WW-uitkering. Als de WW is beëindigd, krijgt men eventueel een bijstandsuitkering. Of men recht heeft op een bijstandsuitkering hangt af van de persoonlijke situatie ([Wikipedia](#) juni 2015). In de paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 worden aan de hand van het aantal WW- en bijstandsuitkeringen ontwikkelingen rondom het aantal werkzoekenden in kaart gebracht.

Vanaf 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht. Het doel van deze wet is dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt vaker een baan krijgen. De Participatiewet voegt de Wwb, de Wsw en een deel van de Wajong samen. Dat moet leiden tot minder bureaucratie en regeldruk. In de paragrafen 4.3.1 en 4.3.2 komen de sociale werkvoorziening en de Wajong aan bod. Cijfers over de Participatiewet zijn op dit moment nog niet beschikbaar.

4.2.1 WW-uitkeringen

Begin 2015 worden in de regio Rijn Gouwe 16.240 WW-uitkeringen verstrekt (tabel 9a). De groei van het aantal WW-uitkeringen is tussen 2014 en 2015 (0,9%) minder groot dan tussen 2012 en 2014 (jaarlijkse groei zo'n 30%). In Holland Rijnland neemt het aantal WW-uitkeringen in de periode 2014-2015 meer toe (1,0%) dan in Midden-Holland (0,6%). In Zuid-Holland bedraagt de groei in dezelfde periode 0,4%.

Ondanks dat het aantal WW-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe wat sterker groeit dan in Zuid-Holland als geheel, blijft het aantal WW-uitkeringen per hoofd van de bevolking in de regio Rijn Gouwe (3,2 per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar) lager dan gemiddeld in Zuid-Holland (3,6 per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar) (tabel 9a).

De ontwikkeling van het aantal WW-uitkeringen tussen 2014 en 2015 is sterk verschillend per leeftijdsgroep (tabel 9b). Het aantal uitkeringen aan jongeren tot 25 jaar neemt in de regio Rijn Gouwe met 21,8% af. In Zuid-Holland is deze afname 11,3%. Naar alle waarschijnlijkheid profiteren zij van de groei van het aantal uitzenduren. De leeftijdsgroep 25 tot 45 jaar kent een afname van 9%. Bij de 45-plussers daarentegen neemt het aantal WW-uitkeringen toe. Deze toename bedraagt voor de 45- tot 55-jarigen 5,3% en voor de 55-plussers 12,8%.

UWV WERKbedrijf verwacht dat het aantal WW-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe in de periode 2015-2016 daalt. Dit dankzij een toename van het aantal banen. Naar verwachting komt eind 2016 het aantal WW-uitkeringen in Holland Rijnland op ongeveer 10.100 en in Midden-Holland op 3.900. Het aantal WW-uitkeringen zal in verhouding minder snel dalen dan landelijk. Het aantal WW-uitkeringen per hoofd van de bevolking zal net als nu relatief laag blijven ([UWV WERKbedrijf 2015b](#)).

In juni 2014 is de Wet Werk en Zekerheid (Wwz) aangenomen. In de wet is bepaald dat de maximale duur van door de overheid betaalde WW van 1 januari 2016 tot 2019 stapje voor

stapje wordt teruggebracht van 38 naar 24 maanden (rijksoverheid.nl). Hierdoor neemt op den duur het aantal WW-uitkeringen mogelijk af en het aantal bijstandsuitkeringen toe. Naar verwachting wordt de uitstroom uit de WW vooral zichtbaar in de periode 2018-2021. Eind 2016 zal het effect nog nauwelijks zichtbaar zijn. ([UWV WERKbedrijf 2015b](#)).

Tabel 9a Ontwikkeling aantal WW-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2011-2015

regio	2011	2012	2013	2014	2015	groei (%) 2014-2015	aantal uitkeringen in 2015 per 100 15-65-jarigen
regio rijn gouwe	9.460	9.490	12.120	16.100	16.240	0,9	3,2
holland rijnland	6.730	6.740	8.430	11.350	11.460	1,0	3,2
midden-holland	2.730	2.750	3.690	4.750	4.780	0,6	3,3
zuid-holland	51.070	53.810	66.720	85.540	85.900	0,4	3,6

NB De gegevens hebben peildatum 1 januari (gebaseerd op CBS-gegevens met peildatum 31 december van het voorafgaande jaar). Voor 2015 betreft het voorlopige cijfers.

bron: CBS, [ris-zh.nl](#): [Aantal WW-uitkeringen in Zuid-Holland in 2008-2015](#)

Tabel 9b Ontwikkeling aantal WW-uitkeringen naar leeftijd in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2014-2015

		jonger dan 25 jaar	25-35 jaar	35-45 jaar	45-55 jaar	55-65 jaar
aantal ww-uitkeringen in 2015	regio rijn gouwe	610	2.390	3.120	4.930	5.190
	holland rijnland	440	1.710	2.240	3.460	3.580
	midden-holland	170	680	880	1.470	1.610
	zuid-holland	3.380	14.450	18.480	25.360	24.180
groei (%) ww-uitkeringen, 2014-2015	regio rijn gouwe	-21,8	-8,1	-10,3	5,3	12,8
	holland rijnland	-21,4	-9,0	-8,9	5,2	12,2
	midden-holland	-22,7	-5,6	-13,7	5,8	14,2
	zuid-holland	-11,3	-6,7	-7,9	3,0	12,4

NB De gegevens hebben peildatum 1 januari (gebaseerd op CBS-gegevens met peildatum 31 december van het voorafgaande jaar). Voor 2015 betreft het voorlopige cijfers.

bron: CBS, [ris-zh.nl](#): Aantal WW-uitkeringen naar leeftijd in [2014](#) en [2015](#)

4.2.2 Bijstandsuitkeringen

Tabel 10 toont het aantal personen tot AOW-leeftijd met een bijstandsuitkering in de periode 2011-2015. Het betreft hier een optelsom van verschillende bijstandsgerelateerde uitkeringen:

- Wet werk en bijstand (Wwb);
- Wet investeren in jongeren (WIJ, vanaf 1 oktober 2009 tot 1 januari 2012);
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW);
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ);
- Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz);
- Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK, is per 1 januari 2012 ingetrokken).

Ongeveer 90% van de personen met een bijstandsgerelateerde uitkering ontvangt een Wwb-uitkering.

Tabel 10 laat zien dat in 2015 in de regio Rijn Gouwe 13.360 personen een bijstandsgerelateerde uitkering ontvangen. Dat is 7,9% meer dan in 2014. Het percentage bijstandsontvangers is in 2015 in de regio Rijn Gouwe (2,6% van alle 15-65-jarigen) nog wel steeds lager dan in Zuid-Holland (5,2% van alle 15-65-jarigen). De toename van het aantal bijstandsgerelateerde uitkeringen kan overigens niet verklaard worden door het feit dat de doelgroep groter is geworden, omdat de AOW-leeftijd is verhoogd. Het aantal personen van 15 jaar tot de AOW-leeftijd neemt in de periode 2011-2015 juist af.

Tabel 10 Ontwikkeling aantal personen tot AOW-leeftijd met bijstandsgerelateerde uitkeringen in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2011-2015

	2011 (aow-leeftijd 65 jaar)	2012 (aow-leeftijd 65 jaar)	2013 (aow-leeftijd 65 jaar en 1 maand)	2014 (aow-leeftijd 65 jaar en 2 maanden)	2015 (aow-leeftijd 65 jaar en 3 maanden)	groei (%) 2014-2015	aantal uitkeringen in 2015 per 100 15-65-jarigen
regio rijn gouwe	10.260	10.800	11.350	12.380	13.360	7,9	2,6
holland rijnland	7.230	7.610	8.050	8.790	9.500	8,1	2,6
midden-holland	3.030	3.190	3.300	3.590	3.860	7,5	2,7
zuid-holland	104.300	106.780	108.830	116.570	123.930	6,3	5,2

NB De gegevens hebben peildatum 1 januari (gebaseerd op CBS-gegevens met peildatum 31 december van het voorafgaande jaar). Voor 2015 betreft het voorlopige cijfers.

bron: CBS, ris-zh.nl: [Personen met een bijstandsgerelateerde uitkering in Zuid-Holland](#)

Landelijke cijfers laten zien dat het aantal jongeren tot 25 jaar met een bijstandsuitkering tussen 2014 en 2015¹³ licht daalt (0,9%). De ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen is het meest ongunstig bij personen ouder dan 55 jaar. De groei bedraagt hier 7,2%. Ook onder 45- tot 55-jarigen stijgt het aantal bijstandsuitkeringen in de genoemde periode en wel met 6,7%. Het totaal aantal personen tot AOW-leeftijd met een bijstandsuitkering neemt landelijk met 5,4% toe tussen 2014 en 2015 ([CBS Statline](#)).

Zowel de cijfers over het aantal WW-uitkeringen als bijstandsuitkeringen laten een verschillende ontwikkeling zien voor jongeren tot 25 jaar en voor personen van 45 jaar en ouder. Het aantal uitkeringen aan jongeren neemt af, terwijl het aantal uitkeringen aan 45-plussers groeit tussen 2014 en 2015. Jongeren lijken als eerste te profiteren van de aantrekkende economie en groei van de uitzendbranche. Relatief vaak hebben jongeren een baan met een flexibel arbeidscontract. Oudere personen zijn minder vaak werkloos dan jongeren ([CBS Statline](#)). Maar als zij werkloos raken, is de kans op langdurige werkloosheid bijna twee keer zo groot als gemiddeld. In 2014 is bijna de helft van de langdurig werklozen (langer dan een jaar) ouder dan 50 jaar ([CPB 2015c](#)).

¹³ De gegevens hebben peildatum 1 januari (gebaseerd op CBS-gegevens met peildatum 31 december van het voorafgaande jaar). Voor 2015 betreft het voorlopige cijfers.

4.3 Participatiewet: sociale werkvoorziening en Wajong

4.3.1 Sociale werkvoorziening

De sociale werkvoorziening (SW) is bedoeld voor mensen met een geestelijke, lichamelijke of psychische handicap, die niet zelfstandig kunnen werken (arbeidsgehandicapten). Er zijn drie vormen van arbeid binnen de Wsw:

- 1 beschutte arbeid in een dienstbetrekking bij de gemeente;
- 2 detachering vanuit een dienstbetrekking bij de gemeente;
- 3 begeleid werken in een arbeidsovereenkomst met een reguliere werkgever.

Bij detachering worden SW-geïndiceerden bij een reguliere werkgever geplaatst. Het betreft hier zowel de individuele als groepsdetacheringen. In tegenstelling tot begeleid werkenden zijn gedetacheerden niet in dienst van een reguliere werkgever maar in dienst van de gemeente of het schap. De rijksoverheid streeft ernaar dat zo veel mogelijk mensen met een arbeidsbeperking onder begeleiding bij een bedrijf werken.

Met de invoering van de Participatiewet is per 1 januari 2015 de instroom in de Wsw gestopt. Op termijn is er landelijk geld om binnen de Participatiewet structureel 30.000 beschutte werkplekken te behouden (gemeenteloket.minszw.nl).

In 2014 werken in de regio Rijn Gouwe 3.610 personen in de SW (2.602 in Holland Rijnland en 1.008 in Midden-Holland, tabel 11). Opvallend veel Wsw'ers in Midden-Holland (49,5%) zijn gedetacheerd (Holland Rijnland 25,8% en Zuid-Holland 31,6%). In Holland Rijnland heeft net als in Zuid-Holland de grootste groep (ongeveer twee derde) van de Wsw'ers een interne dienstbetrekking.

Tabel 11 Personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2014

regio	dienstbetrekking intern (% t.o.v. totaal)	dienstbetrekking detachering (% t.o.v. totaal)	begeleid werken (% t.o.v. totaal)	totaal aantal werknemers (100%)
regio rijn gouwe	62,1	32,4	5,4	3.610
holland rijnland	69,1	25,8	5,1	2.602
midden-holland	44,1	49,5	6,3	1.008
zuid-holland	62,5	31,6	5,8	14.942

NB De peildatum van de gegevens is de maand december van het jaar voorafgaand aan het weergegeven jaar.

bron: Gemeenteloket SZW, ris-zh.nl: [Aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in Zuid-Holland in 2014](http://ris-zh.nl)

Tussen 2013 en 2014 neemt het aantal Wsw'ers in de regio Rijn Gouwe af met 1,4% (tabel 12). Deze afname wordt veroorzaakt door de afname van het aantal Wsw'ers in Midden-Holland (afname 5,7%). In Holland Rijnland is het aantal Wsw'ers in 2014 nagenoeg hetzelfde gebleven als in 2013. Zuid-Holland kent in de genoemde periode een afname van 0,9%.

Tabel 12 Groei (in percentages) van het aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2013-2014

	dienstbetrekking intern	dienstbetrekking detachering	begeleid werken	totaal aantal werknemers
regio rijn gouwe	-1,4	-1,0	-3,9	-1,4
holland rijnlant	0,1	1,4	-0,8	0,4
midden-holland	-6,9	-4,0	-9,9	-5,7
zuid-holland	-6,1	9,5	7,4	-0,9

NB De peildatum van de gegevens is de maand december van het jaar voorafgaand aan het weergegeven jaar.

bron: Gemeenteloket SZW, [ris-zh.nl: Aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in Zuid-Holland in 2013](#), [Aantal personen werkzaam in de sociale werkvoorziening naar dienstverband in Zuid-Holland in 2014](#)

Naast het aantal werkende in de SW neemt ook het aantal personen dat wacht op een werkplek in de SW af tussen 2013 en 2014 (tabel 13). In de regio Rijn Gouwe bedraagt deze afname 16%, deze is vergelijkbaar met de ontwikkeling in Zuid-Holland. De afname in de regio Rijn Gouwe is het gevolg van een daling van het aantal wachtenden in Holland Rijnland. Terwijl tussen 2013 en 2014 in Holland Rijnland het aantal wachtenden afneemt met 24%, kent Midden-Holland juist een toename van 9,4%. Wel ligt ook het aantal wachtenden in Midden-Holland in 2014 lager dan in de jaren 2010 tot en met 2012.

Tabel 13 Ontwikkeling aantal wachtenden voor een sociale werkvoorziening in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014	groei (%) 2013-2014
regio rijn gouwe	487	706	640	470	395	-16,0
holland rijnlant	302	476	450	353	267	-24,4
midden-holland	185	230	190	117	128	9,4
zuid-holland	2.486	2.887	3.114	2.539	2.139	-15,8

NB De peildatum van de gegevens is de maand december van het jaar voorafgaand aan het weergegeven jaar.

bron: Gemeenteloket SZW, [ris-zh.nl: Aantal wachtenden voor een sociale werkvoorziening in Zuid-Holland](#)

4.3.2 Wajong

De Wajong is bedoeld voor mensen die op jonge leeftijd een langdurige ziekte of handicap hebben gekregen ([rijksoverheid.nl](#)). Jonggehandicapten die al op 1 januari 2015 Wajong hadden, houden hun recht op Wajong en blijven onder verantwoordelijkheid van UWV vallen. Mensen die na 1 januari 2015 Wajong aanvragen, kunnen alleen nog Wajong krijgen als zij al vanaf jonge leeftijd een handicap of ziekte hebben en nooit meer kunnen werken. Jonggehandicapten die in staat zijn om te werken vallen vanaf 2015 onder de Participatiewet ([uwv.nl](#), [rijksoverheid.nl](#)).

Uit tabel 14 blijkt dat begin 2015 het aantal Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe gestegen naar is naar 10.032 (groei 2014-2015 4,1%, Holland Rijnland 3,5% en Midden-Holland 5,7%). Ook Zuid-Holland kent een toename van het aantal Wajongers in de periode 2014-2015 (6,2%).

Uit onderzoek blijkt dat het aantal Wajongers stijgt sinds gemeenten in 2004 verantwoordelijk werden voor de bijstand. Veel bijstandsontvangers werden doorgestuurd naar de Wajong omdat zij eigenlijk van jongs af aan gehandicapt waren. Dit scheelde de gemeente een

bijstandsuitkering en de betrokkene kreeg een betere uitkering. De Wajong wordt van rijkswege betaald ([CPB 2011](#), [Elsevier 2012](#)).

Tabel 14 Ontwikkeling aantal Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland, 2013-2015

	2013	2014	2015	groei (%) 2014-2015
regio rijn gouwe	9.270	9.634	10.032	4,1
holland rijnland	6.813	7.021	7.269	3,5
midden-holland	2.457	2.613	2.763	5,7
zuid-holland	39.854	42.600	45.258	6,2

NB De peildatum van de gegevens is de maand december van het jaar voorafgaand aan het weergegeven jaar.
bron: [ris-zh.nl: Aantal nieuwe en beëindigde Wajong-uitkeringen in Zuid-Holland](#)

Tabel 15 toont dat in de regio Rijn Gouwe 632 personen in 2014 de Wajong instromen. Vanaf januari 2015 kunnen alleen personen die volledig en langdurig arbeidsongeschikt zijn nog een Wajong-uitkering aanvragen. De overige jonggehandicapten vallen vanaf dan onder de Participatiewet.

Tabel 15 Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe en Zuid-Holland (totaal aantal, instroom, beëindigde uitkeringen), 2014

	aantal wajong-uitkeringen (eind december 2014)	instroom	beëindigd
regio rijn gouwe	10.032	632	246
holland rijnland	7.269	421	187
midden-holland	2.763	211	59
zuid-holland	45.258	3.839	1.136

bron: [ris-zh.nl: Aantal nieuwe en beëindigde Wajong-uitkeringen in Zuid-Holland](#)

4.4 Instroom vanuit het onderwijs

Uitstroom van gediplomeerden uit het onderwijs zorgt voor nieuwe arbeidskrachten op de arbeidsmarkt. Deze paragraaf geeft een beeld van het aantal behaalde diploma's op onderwijsinstellingen in de regio Rijn Gouwe in de periode 2010-2013¹⁴. Natuurlijk stroomt een deel van de gediplomeerden door naar een vervolgopleiding. Dat geldt met name voor het voortgezet onderwijs.

De cijfers over het voortgezet onderwijs, hbo en wo in deze paragraaf zijn afkomstig van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). De gegevens van DUO zijn naar (hoofd)vestiging van de onderwijsinstelling en niet naar woonplaats van de leerling. Dat betekent dat leerlingen die in de regio Rijn Gouwe wonen en een opleiding volgen buiten de regio, niet zijn meegeteld in de cijfers in deze paragraaf. Andersom worden leerlingen woonachtig buiten de regio wel meegeteld als zij in de regio studeren. De cijfers afkomstig van DUO over het aantal leerlingen, studenten, eerstejaars en gediplomeerden in Zuid-Holland zijn ook terug te vinden in

¹⁴ 2013 staat voor het schooljaar 2013/2014.

de Regiometer onderwijs en arbeidsmarkt (ris-zh.nl: [Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland](http://ris-zh.nl)).

4.4.1 Voortgezet onderwijs

Het praktijkonderwijs is in Nederland een van de vijf vormen van voortgezet onderwijs. Het praktijkonderwijs is bedoeld voor leerlingen voor wie het behalen van een diploma in een van de leerwegen van het vmbo te hoog gegrepen is ([Wikipedia juni 2015](http://nl.wikipedia.org)).

Gegevens over het aantal leerlingen dat een getuigschrift behaalt in het praktijkonderwijs zijn niet beschikbaar. Door middel van de uitstroommonitor ([platformpraktijkonderwijs 2014](http://platformpraktijkonderwijs.nl)) is wel bekend hoe de loopbaan van leerlingen verloopt nadat zij hun school voor praktijkonderwijs verlaten. Na het schooljaar 2013/2014 vindt 25% van de leerlingen een reguliere baan; nog eens 7% van de leerlingen gaat aan de slag onder de noemer van 'beschermde arbeid'. Het grootste deel van de uitstroom (53%) gaat verder met leren.

Tabel 16 geeft het aantal leerlingen weer op vestigingen van scholen met praktijkonderwijs in de regio Rijn Gouwe. In 2014 volgen 1.218 leerlingen een opleiding binnen het praktijkonderwijs in de regio Rijn Gouwe. Dit aantal ligt 5,9% hoger dan in 2013. Ook in Zuid-Holland neemt het aantal leerlingen in het praktijkonderwijs toe (2,2%).

Tabel 16 Ontwikkeling aantal leerlingen in het praktijkonderwijs in de regio Rijn Gouwe naar vestiging van de school, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	groei (%)2013-2014
rijn gouwe	1.062	1.046	1.063	1.150	1.218	5,9
holland rijerland	629	620	616	668	736	10,2
midden-holland	433	426	447	482	482	0,0
zuid-holland	5.855	5.880	6.117	6.500	6.641	2,2

¹ Voorlopige cijfers.

bron: DUO, ris-zh.nl: [Aantal leerlingen in het praktijkonderwijs in Zuid-Holland](http://ris-zh.nl)

In 2013 behalen 2.094 leerlingen in de regio Rijn Gouwe hun vmbo-diploma binnen de sectoren economie, landbouw, techniek, zorg en welzijn of een combinatie hiervan (intersectoraal) (tabel 17). Het aantal behaalde diploma's in 2013 ligt 2,1% lager dan in 2012 (afname Holland Rijnland 1,3%, afname Midden-Holland 3,6%). Het aantal diploma's vmbo techniek daalt in de periode 2010-2012 in de regio Rijn Gouwe. In 2013 ligt dit aantal weer 3,9% hoger dan het jaar ervoor. Dit is te danken aan een toename van het aantal diploma's techniek in Midden-Holland (19,5%). In Holland Rijnland daalt tussen 2012 en 2013 het aantal vmbo-diploma's binnen de sector techniek met 6,5%.

**Tabel 17 Ontwikkeling aantal gediplomeerden vmbo (exclusief theoretische leerweg)
naar sector (vestiging van de school in de regio Rijn Gouwe), 2010-2013**

	sector	2010	2011	2012	2013 ¹	groei (%) 2012-2013
rijn gouwe	economie	474	443	453	447	-1,3
	intersectoraal	189	188	304	288	-5,3
	landbouw	376	317	347	308	-11,2
	techniek	610	561	435	452	3,9
	zorg en welzijn	605	584	601	599	-0,3
	totaal	2.254	2.093	2.140	2.094	-2,1
holland rijerland	totaal	1.419	1.358	1.318	1.302	-1,2
midden-holland	totaal	835	735	822	792	-3,6
zuid-holland	totaal	10.646	10.098	10.393	10.336	-0,5

¹ Voorlopige cijfers.

bron: DUO, ris-zh.nl: Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland

Naast de verschillende sectoren kent het vmbo de theoretische leerweg. Het aantal behaalde diploma's binnen de theoretische leerweg ligt in 2013 in de regio Rijn Gouwe 3,4% hoger dan in 2012 (Holland Rijnland 5,5%, Midden-Holland -1,4%) (tabel 18).

Tabel 18 Aantal gediplomeerden vmbo theoretische leerweg (vestiging van de school in de regio Rijn Gouwe), 2010-2013

	2010	2011	2012	2013 ¹	groei (%) 2012-2013
rijn gouwe	1.734	1.807	2.101	2.172	3,4
holland rijerland	1.135	1.243	1.452	1.532	5,5
midden-holland	599	564	649	640	-1,4
zuid-holland	8.423	8.510	9.351	9.716	3,9

¹ Voorlopige cijfers.

bron: DUO, ris-zh.nl: Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland

Het aantal havo- en vwo-ge-diplomeerden neemt tussen 2012 en 2013 licht af (tabel 19). Deze daling doet zich voor bij de profielen met maatschappij. Tussen 2010 en 2012 was er nog sprake van een stijging van het aantal gediplomeerden met een dergelijk profiel. Bij het aantal gediplomeerden met natuur en gezondheid doet zich het omgekeerde voor. Dit aantal groeit tussen 2012 en 2013 met 10,4%. Ook het totaal aantal gediplomeerden met techniek ligt in 2013 hoger dan in 2012. In 2013 zijn er 1,7% meer gediplomeerden met het profiel natuur en techniek en 4,1% meer gediplomeerden met het profiel natuur en techniek en natuur en gezondheid. De stijging van het aantal gediplomeerden met techniek in het profiel is gunstig. Op de arbeidsmarkt neemt vooral de vraag naar middelbaar en hoger opgeleide technici toe.

Tabel 19 Ontwikkeling aantal gediplomeerden havo en vwo naar profiel (vestiging van de school in de regio Rijn Gouwe), 2010-2013

	2010	2011	2012	2013 ¹	groei (%) 2012-2013
cultuur en maatschappij	502	539	534	458	-14,2
economie en maatschappij	1.246	1.279	1.467	1.425	-2,9
economie en maatschappij en cultuur en maatschappij	281	290	330	302	-8,5
natuur en gezondheid	581	627	632	698	10,4
natuur en techniek	313	266	286	291	1,7
natuur en techniek en natuur en gezondheid	829	883	764	795	4,1
overig	3	2	4	2	-50
totaal rijen gouwe	3.755	3.886	4.017	3.971	-1,1
totaal holland rijland	2.673	2.717	2.882	2.845	-1,3
totaal midden-holland	1.082	1.169	1.135	1.126	-0,8

¹ Voorlopige cijfers.

bron: DUO, ris-zh.nl: [Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland](http://ris-zh.nl)

Het voortgezet onderwijs krijgt de komende jaren te maken met een afname van het aantal leerlingen. Volgens de bevolkingsprognose van de provincie Zuid-Holland daalt het aantal 13-18-jarigen tussen 2015 en 2030 in de regio Rijn Gouwe met 6% (afname Holland Rijnland 4,3% en afname Midden-Holland 9,9%). Daarbij zal de daling van het aantal vmbo-leerlingen sterker zijn dan het aantal havo- en vwo-leerlingen. Jongeren kiezen namelijk steeds vaker een zo hoog mogelijk niveau ([referentieraming 2014](#)).

4.4.2 Mbo

Er zijn vier mbo-onderwijsinstellingen met vestigingen in de regio Rijn Gouwe: ROC Leiden, ROC ID College, AOC Wellant en Mondriaan College. Tabel 20 laat zien hoeveel mbo'ers woonachtig in de regio Rijn Gouwe hun diploma behalen in de periode 2009-2012. Deze cijfers zijn afkomstig van het CBS¹⁵.

In 2013 telt de regio Rijn Gouwe 7.091 mbo-gediplomeerden. Dat is 2,7% minder dan het jaar ervoor. De ontwikkeling van het aantal gediplomeerden verschilt per sector. De sectoren landbouw en zorg en welzijn kennen tussen 2012 en 2013 een daling van het aantal gediplomeerden van respectievelijk 13,7% en 9,4%. Voor techniek (3,8%) en de combinatie van sectoren (13,9%) is er sprake van een stijging. Hoewel tussen 2012 en 2013 het aantal mbo'ers met een techniekdiploma stijgt, ligt het aantal nog wel lager dan in 2010 en 2011.

¹⁵ Dit kunnen dus gediplomeerden zijn die buiten de regio onderwijs volgden. Cijfers over het aantal gediplomeerden per mbo-instelling zijn bij DUO beschikbaar naar hoofdlocatie en niet naar vestigingslocatie. Hierdoor ontstaat een onzuiver beeld van het aantal mbo-gediplomeerden dat in de regio Rijn Gouwe onderwijs volgt.

Tabel 20 Ontwikkeling aantal mbo-geslaagden naar sector (woonregio Rijn Gouwe), 2010-2013

	2010	2011	2012	2013	groei (%) 2012-2013
landbouw	365	343	415	358	-13,7
techniek	2.014	2.172	1.733	1.799	3,8
economie	2.140	2.324	2.293	2.299	0,3
zorg en welzijn	2.428	2.341	2.601	2.356	-9,4
combinatie van sectoren	204	202	245	279	13,9
totaal	7.151	7.382	7.287	7.091	-2,7

NB Cijfers over Holland Rijnland en Midden-Holland zijn niet beschikbaar naar woonregio.
bron: [CBS](#) (voor 2012 en 2013 betreft het voorlopige gegevens)

Naar verwachting neemt het aantal mbo-gediplomeerden de komende jaren verder af ([referentieraming 2014](#)). Demografische ontwikkelingen en de afname van het aantal vmbo-leerlingen liggen hieraan ten grondslag. Met het actieplan 'Focus op vakmanschap' probeert de rijksoverheid het mbo aantrekkelijker te maken. De vierjarige niveau 4-opleidingen worden verkort naar drie jaar om de beroepsroute (van vmbo via mbo naar hbo) niet onnodig lang te maken en dus aantrekkelijker voor studenten ([Ministerie van OCW 2014](#)). Ook krijgt het hoger onderwijs in Nederland er een opleidingssoort bij: de associate degree. De 'ad' zit tussen het hoogste mbo-niveau 4 en hbo in. De ad-opleidingen worden vooral gekozen door mbo'ers die verder willen studeren, maar niet een volledige hbo-bachelor willen volgen ([rijksoverheid.nl](#)). Om sneller op de situatie van de regionale arbeidsmarkt in te kunnen spelen worden keuzedelen binnen de mbo-opleidingen geïntroduceerd ([herzieningmbo.nl](#)).

4.4.3 Hbo

Twee hbo-instellingen hebben hun hoofdvestiging in de regio Rijn Gouwe. Dat zijn Driestar educatief in Gouda en Hogeschool Leiden. In 2013 behalen 1.488 hbo-studenten in de regio Rijn Gouwe een diploma (tabel 21). Dat is 2,4% minder dan het jaar ervoor. Gezien de ontwikkeling van het aantal eerstejaars in de periode 2010-2014 (tabel 22) is geen structureel dalende trend te verwachten van het aantal hbo-gediplomeerden.

De studierichting onderwijs is met 466 diploma's in 2013 de grootste hbo-sector in de regio Rijn Gouwe. In 2013 is twee derde van de gediplomeerden opgeleid als leerkracht voor het basisonderwijs en bijna een derde als leerkracht voor het voortgezet onderwijs. In 2013 zijn er 22,3% minder gediplomeerden binnen de studierichting onderwijs dan in 2012. Ook het aantal eerstejaars in de jaren 2013 en 2014 is lager dan in de periode 2010-2012.

Verder daalt het aantal hbo-gediplomeerden bij techniek. In 2013 zijn er 13,4% minder gediplomeerden dan in 2012. Deze daling lijkt niet door te zetten, aangezien het aantal eerstejaars techniek in de periode 2010-2014 jaarlijks toeneemt in de regio Rijn Gouwe.

De sectoren economie en gedrag en maatschappij laten tussen 2012 en 2013 een stijging van het aantal gediplomeerden zien. Gezondheidszorg kent een daling, maar lijkt door de jaren heen toch redelijk stabiel.

Tabel 21 Ontwikkeling aantal hbo-ge diplomaerden (hoofdvestiging onderwijsinstelling in de regio Rijn Gouwe), 2010-2013

	2010	2011	2012	2013 ¹	groei (%) 2012-2013
economie	112	148	137	174	27,0
gedrag en maatschappij	252	350	280	381	36,1
gezondheidszorg	289	309	335	318	-5,1
onderwijs	595	679	600	466	-22,3
techniek	153	178	172	149	-13,4
totaal	1.401	1.664	1.524	1.488	-2,4

¹ Voorlopige cijfers.

NB Binnen het hbo bestaat ook nog de sector 'taal en cultuur'. In de periode 2010-2013 zijn er in de regio Rijn Gouwe geen gediplomeerden binnen deze sector.

bron: DUO, ris-zh.nl: [Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland](http://ris-zh.nl)

Tabel 22 Ontwikkeling aantal eerstejaars hbo (hoofdvestiging onderwijsinstelling in de regio Rijn Gouwe), 2010-2013

	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	groei (%) 2013-2014
economie	395	470	530	480	441	-8,1
gedrag en maatschappij	641	732	574	623	618	-0,8
gezondheidszorg	459	453	440	516	452	-12,4
onderwijs	703	777	729	584	674	15,4
techniek	371	388	448	501	552	10,2
totaal	2.569	2.820	2.721	2.704	2.737	1,2

¹ Voorlopige cijfers.

NB Binnen het hbo bestaat ook nog de sector 'taal en cultuur'. In de periode 2010-2014 zijn er in de regio Rijn Gouwe geen eerstejaars binnen deze sector.

bron: DUO, ris-zh.nl: [Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland](http://ris-zh.nl)

4.4.4 Wo

De Universiteit Leiden is de enige universiteit in de regio Rijn Gouwe. Tussen 2010 en 2013 neemt het aantal gediplomeerden toe (tabel 23). De stijging tussen 2012 en 2013 bedraagt 4,6%. Naar alle waarschijnlijkheid zet deze stijging de komende jaren door. In 2014 zijn er namelijk 32% meer eerstejaars dan in 2010.

Tussen 2012 en 2013 is bij de studierichtingen gedrag en maatschappij (11,4%) en natuur (13,4%) de groei van het aantal gediplomeerden het grootst. De overige studierichtingen kennen een beperkte afname of kleine groei van het aantal gediplomeerden.

Tabel 23 Ontwikkeling aantal gediplomeerden wo (bachelor, (post)master en ongedeelde opleiding, Universiteit Leiden), 2010-2013

	2010	2011	2012	2013 ¹	groei (%) 2012-2013
gedrag en maatschappij ²	1.516	1.801	1.738	1.936	11,4
gezondheidszorg ³	538	750	655	634	-3,2
natuur ⁴	462	534	506	574	13,4
onderwijs ⁵	121	203	183	178	-2,7
recht ⁶	964	1110	1.163	1.157	-0,5
taal en cultuur ⁷	1.344	1.448	1.256	1.280	1,9
techniek ⁸	16	15	21	20	-4,8
sectoroverstijgend ⁹			67	68	1,5
totaal	4.961	5.861	5.589	5.847	4,6

¹ Voorlopige cijfers.

Voorbeelden van opleidingen per Croho-onderdeel zijn:

² psychologie, pedagogiek

³ geneeskunde

⁴ biologie, scheikunde, natuurkunde

⁵ master leraar voorbereidend hoger onderwijs

⁶ rechtsgeleerdheid

⁷ geschiedenis Engelse taal en cultuur

⁸ industrial ecology

⁹ Liberal Arts and Sciences: Global Challenges

NB De universitaire opleidingen zijn ingedeeld naar Croho-onderdeel.

bron: DUO, ris-zh.nl: [Aantal ingeschreven of gediplomeerde leerlingen/studenten per regio of gemeente in Zuid-Holland](http://ris-zh.nl)

Beroepsbevolking

De beroepsbevolking in de regio Rijn Gouwe telt in 2014 zo'n 419.000 personen van 15 tot 75 jaar. Het werkloosheidspercentage in de regio Rijn Gouwe (6,2%) ligt relatief laag (Zuid-Holland (9%), Nederland (8,3%)). Daarnaast is het aandeel 15-75-jarigen dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt, de bruto arbeidsparticipatie, in de regio Rijn Gouwe (73,1%) hoger dan in Zuid-Holland (71,5%) en Nederland (72,1%). Dit geldt voor zowel Holland Rijnland als Midden-Holland.

De omvang van de werkzame beroepsbevolking in 2014 (419.000 personen tussen de 15 en 75 jaar) is ongeveer 1,5 keer zo groot als de werkgelegenheid (281.495 banen) in de regio Rijn Gouwe. Veel inwoners pendelen naar andere regio's om te werken, veelal naar de grote steden rondom de regio.

Tussen 2015 en 2025 wordt de AOW-leeftijd verhoogd van 65 jaar en 3 maanden naar ruim 67 jaar. Met het verhogen van de AOW-leeftijd, groeit het aantal personen van 15 jaar tot de AOW-leeftijd tussen 2015 en 2025 met 3,1%. Naar alle waarschijnlijkheid neemt hierdoor het aantal personen dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt (de beroepsbevolking) toe.

Ontwikkeling werkloosheid

Wie zijn baan verliest ontvangt eerst een WW-uitkering. Als de WW is beëindigd, krijgt men eventueel een bijstandsuitkering. De ontwikkeling van het aantal WW- en bijstandsuitkeringen geeft een beeld van de ontwikkelingen rondom werkloosheid.

Begin 2015 worden in de regio Rijn Gouwe 16.240 WW-uitkeringen verstrekt. Dat is 0,9% meer dan in 2014 (groei Holland Rijnland 1,0%, Midden-Holland 0,6% en Zuid-Holland 0,4%). De groei van het aantal WW-uitkeringen is in de regio Rijn Gouwe een stuk minder groot dan in 2014 en 2013 (jaarlijkse groei zo'n 30%). Ook het aantal bijstandsuitkeringen neemt toe in de periode 2014-2015 (7,9%) (Holland Rijnland 8,1%, Midden-Holland 7,5% en Zuid-Holland 6,3%). Net als bij de WW-uitkeringen is de toename minder groot dan het voorgaande jaar (regio Rijn Gouwe 9,1%, Holland Rijnland 9,2% en Midden-Holland 8,8%, Zuid-Holland 7,1%).

Ondanks dat het aantal WW- en bijstandsuitkeringen in de regio Rijn Gouwe sterker groeit dan in Zuid-Holland als geheel, blijft het aantal uitkeringen per hoofd van de bevolking in de regio Rijn Gouwe (WW 3,2 en bijstand 2,4 uitkeringen per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar) lager dan gemiddeld in Zuid-Holland (WW 3,6 en bijstand 4,8 uitkeringen per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar).

De ontwikkeling van het aantal WW- en bijstandsuitkeringen tussen 2014 en 2015 verschilt sterk per leeftijdsgroep. Zo neemt het aantal WW-uitkeringen aan jongeren tot 25 jaar in de regio Rijn Gouwe met 21% af, terwijl bij de 45-plussers het aantal WW-uitkeringen toeneemt (5,3% bij 45- tot 55-jarigen en 12,8% bij 55-plussers). Landelijke cijfers over het aantal bijstandsuitkeringen laten eenzelfde trend zien. Ten opzichte van 2014 worden er in 2015 minder bijstandsuitkeringen aan jongeren verstrekt (afname 0,9%), terwijl 45-plussers juist vaker een bijstandsuitkering ontvangen (toename aantal bijstandsuitkeringen 6,7% bij 45- tot 55-jarigen en 7,5% bij 55-plussers).

Jongeren lijken te profiteren van de aantrekkende economie en toenemende werkgelegenheid in de uitzendbranche. Dit geldt niet voor ouderen. In 2014 is bijna de helft van de langdurig werklozen (langer dan een jaar) ouder dan 50 jaar. Dat komt niet doordat oudere werknemers hun baan vaker verliezen. Als zij werkloos raken, is de kans op langdurige werkloosheid bijna twee keer zo groot als gemiddeld. Zij profiteren niet of nauwelijks van de aantrekkende economie.

Participatiewet: sociale werkvoorziening en Wajong

Sinds januari 2015 is de Participatiewet van kracht. Met deze wet zijn de Wwb, Wsw en een deel van de Wajong samengevoegd. Over de Participatiewet zijn nog geen cijfers beschikbaar. Daarom wordt hieronder ingegaan op ontwikkelingen rondom de SW en Wajong tot en met 2014. Hiervoor is de ontwikkeling rondom het aantal bijstandsuitkeringen beschreven. Ongeveer in 90% van de gevallen gaat het hierbij om een Wwb-uitkering.

De SW is bedoeld voor mensen met een geestelijke, lichamelijke of psychische handicap, die niet zelfstandig kunnen werken. In 2014 werken 3.610 personen in de SW, waarvan 2.602 in Holland Rijnland en 1.008 Midden-Holland. Ten opzichte van 2013 is het aantal Wsw'ers in Holland Rijnland nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal personen op de wachtlijst voor een plek in de SW is in Holland Rijnland met 24% afgenomen naar 267. Midden-Holland kent tussen 2013 en 2014 een afname van 5,7% van het aantal Wsw'ers. Het aantal wachtenden groeit in dezelfde periode met 9,4% tot 128 in 2014. Vanaf januari 2015 mogen geen nieuwe mensen meer de Wsw instromen.

De Wajong is bedoeld voor mensen die op jonge leeftijd een langdurige ziekte of handicap hebben gekregen. Begin 2015 is het aantal Wajong-uitkeringen in de regio Rijn Gouwe gestegen naar 10.032 (groei 2014-2015 4,1%, Holland Rijnland 3,5% en Midden-Holland 5,7%). Ook Zuid-Holland kent een toename van het aantal Wajongers (6,2%).

In 2014 stromen in de regio Rijn Gouwe 632 personen de Wajong in (Holland Rijnland 421, Midden-Holland 211). Vanaf januari 2015 kunnen alleen nog personen de Wajong instromen die volledig en langdurig arbeidsongeschikt zijn. Jonggehandicapten die kunnen werken vallen onder de Participatiewet.

Instroom vanuit het onderwijs

Uitstroom van gediplomeerden uit het onderwijs zorgt voor nieuwe arbeidskrachten op de arbeidsmarkt. Hieronder wordt een beeld geschetst van de ontwikkeling van het aantal behaalde diploma's op onderwijsinstellingen in de regio Rijn Gouwe in de periode 2012-2013¹⁶. Natuurlijk stroomt een deel van de gediplomeerden door naar een vervolgopleiding. Dat geldt met name voor het voorgezet onderwijs.

Zowel vmbo exclusief de theoretische leerweg¹⁷, mbo als hbo in de regio Rijn Gouwe kennen in het schooljaar 2013 minder gediplomeerden dan het jaar ervoor (afname respectievelijk 2,1%, 2,7% en 2,4%). Het aantal gediplomeerden havo/vwo, vmbo theoretische leerweg en het wetenschappelijk onderwijs neemt in de genoemde periode toe (respectievelijk 1,1%, 3,4% en 4,6%).

Cijfers over het aantal behaalde getuigschriften in het praktijkonderwijs zijn niet beschikbaar. Het aantal leerlingen in 2014 ligt 5,9% hoger dan in 2013. Doorgaans stroomt ruim 30% van de leerlingen na het praktijkonderwijs door naar een baan.

¹⁶ 2013 staat voor het schooljaar 2013/2014.

¹⁷ Dit is het vmbo-onderwijs met de sectoren economie, landbouw, techniek, zorg en welzijn of een combinatie hiervan (intersectoraal). De theoretisch leerweg binnen het vmbo is vergelijkbaar met de vroegere mavo.

Demografische ontwikkelingen zorgen ervoor dat het aantal leerlingen binnen het voortgezet onderwijs en mbo de komende jaren (verder) afneemt. Daarnaast kiezen leerlingen steeds vaker een zo hoog mogelijk opleidingsniveau. Deze twee ontwikkelingen zorgen ervoor dat het vmbo eerder te maken krijgt met een krimp van het aantal leerlingen dan havo en vwo. Het aantal eerstejaars hbo en wo is in de periode 2010-2014 toegenomen. Op grond hiervan kan verwacht worden dat het aantal hbo-gediplomeerden de komende jaren stabiel blijft of zelfs toeneemt.

Opvallend is dat in de regio Rijn Gouwe bij zowel vmbo, havo/vwo als mbo het aantal gediplomeerden met **techniek** in 2013 hoger ligt dan in 2012 (respectievelijk 3,9%, 3,4% en 3,8%). Dit is een gunstige ontwikkeling. Naar alle waarschijnlijkheid neemt de vraag naar technici de komende jaren toe.

Opgemerkt dient te worden dat de toename van het aantal diploma's vmbo techniek te danken is aan de groei in Midden-Holland (19,5%). In Holland Rijnland ligt dit aantal diploma's in 2013 6,5% lager dan in 2012.

Binnen het hbo in de regio Rijn Gouwe neemt het aantal diploma's techniek tussen 2012 en 2013 af met 13,4%. Gezien de ontwikkeling van het aantal eerstejaars techniek in de periode 2010-2014 is dit geen structurele afname.

5 Prognose aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs

Voor een goed draaiende economie en arbeidsmarkt is het belangrijk mismatches tussen aanbod van en vraag naar arbeidskrachten zo veel mogelijk te voorkomen. Een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs biedt betere kansen voor zowel bedrijven als gediplomeerden die de arbeidsmarkt betreden. Mismatches leiden tot moeilijk vervulbare vacatures en werkloosheid.

Dit hoofdstuk bekijkt de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs in de regio Rijn Gouwe voor de periode 2015-2019. Dit wordt gedaan voor de clusters greenports, life and health science, food, feed and beverages, logistiek en transport, techniek, ICT en de sectoren gezondheidszorg, verpleging en verzorging en onderwijs. De uitbreiding van werkgelegenheid wordt vergeleken met de instroom van gediplomeerden in de arbeidsmarkt. De prognoses zijn afkomstig uit de modellen [Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per cluster/sector per RPA-regio in Zuid-Holland](#), in het [Regionaal Informatiesysteem Samenleving](#) van het Tympaan Instituut.

In de modellen Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs kan de gebruiker zelf een aantal variabelen invullen, bijvoorbeeld de verwachte groei van de werkgelegenheid. In dit rapport is ervoor gekozen om voor de genoemde clusters en de sector onderwijs de jaarlijkse groei van het aantal werkzame personen in de periode 2015-2019 gelijk te houden aan die in de periode 2005-2014. De gezondheidszorg en de sector verpleging, verzorging en maatschappelijke dienstverlening hebben de afgelopen paar jaar te maken gehad met bezuinigen waardoor de werkgelegenheid de afgelopen drie jaar is gedaald. Daarom is voor deze sectoren de groei van de werkgelegenheid in de modellen naar beneden aangepast (tabel 24).

De bevindingen die uit de modellen naar voren komen zijn kort samengevat in tabel 24. In de paragrafen van dit hoofdstuk worden de bevindingen uitgebreider toegelicht. Bovendien worden de bevindingen aangevuld met landelijke prognoses van UWV WERKbedrijf over beroepen. Binnen een cluster of sector werken niet alleen mensen met verschillende opleidingsniveaus, maar ook met verschillende opleidingsrichtingen. De kansen voor mbo'ers op de arbeidsmarkt naar opleidingsrichting/beroep zijn te vinden op kansopwerk.nl (SBB). Met behulp van deze website kan worden nagegaan of de beroepen op mbo-niveau die inhoudelijk bij een sector of cluster aansluiten, weinig of veel kans op werk bieden. Daarnaast heeft UWV Werkbedrijf een landelijke prognose opgesteld voor beroepen waarvoor naar alle waarschijnlijkheid in de periode 2017-2019 tekorten aan personeel ontstaan ([UWV WERKbedrijf 2015a](#)). Opgemerkt dient te worden dat de situatie in de regio Rijn Gouwe uiteraard kan afwijken van die in Nederland als geheel.

Tabel 24 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor verschillende clusters en sectoren in de regio Rijn Gouwe, 2015-2019

	verwachte jaarlijkse banengroei (%) 2015-2019	overschot/tekort aan arbeidskrachten binnen de <u>sector/het cluster</u> als geheel	informatie over <u>specifieke beroepen</u> binnen sector/cluster
cluster			
greenports	-2,7 ¹	overschot alle opleidingsniveaus	
life and health science	2,67 ¹	vraag en aanbod in evenwicht	
feed, food and beverages	-1,11 ¹	overschot alle opleidingsniveaus	
logistiek en transport	1,55 ¹	tekort aan gediplomeerden op mbo-niveau	
techniek	0,0 ¹	overschot alle opleidingsniveaus	2017-2019: landelijk mogelijk tekorten voor aantal technische beroepen op mbo-/hbo-/wo-niveau
ict	1,71 ¹	overschot alle opleidingsniveaus	2017-2019: landelijk mogelijk tekorten ICT beroepen hbo-/wo-niveau
sector			
gezondheidszorg	0,35 ²	overschot alle opleidingsniveaus	2017-2019: landelijk mogelijk tekorten aantal beroepen op mbo-/hbo-/wo-niveau
verpleging/verzorging	-3,35 ²	overschot alle opleidingsniveaus	2017-2019: landelijk mogelijk tekorten aantal beroepen op hbo-/wo-niveau
onderwijs	0,37 ¹	overschot alle opleidingsniveaus	2017-2019: landelijk mogelijk tekorten aantal beroepen op hbo-/wo-niveau

NB Standaard hanteert het model voor de clusters een gemiddelde pensioenleeftijd van 60 jaar. In deze analyse is deze aangepast naar 64 jaar, overeenkomstig de gemiddelde pensioenleeftijd in Nederland in 2014. Voor gezondheidszorg, verpleging/verzorging en onderwijs hanteert het model zelf al de gemiddelde leeftijd van 64 jaar op grond van de gemiddelden per sector in Nederland.

¹ Op grond van gemiddelde jaarlijkse banengroei in de periode 2005-2014.

² Op grond van landelijke verwachtingen over groei in 2015 en 2016 ([UWV WERKbedrijf 2015a](#)).

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, ris-zh.nl: [Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per RPA-regio in Zuid-Holland](#)

5.1 Minder werk in de greenports: geen tekorten aan arbeidskrachten

In de regio Rijn Gouwe (Holland Rijnland) zijn er drie gebieden waar zich veel bedrijven bevinden die behoren tot de greenports: de Duin- en Bollenstreek, Boskoop en Kaag en Braasem/Nieuwkoop.

Het aantal arbeidskrachten in de greenports in de regio Rijn Gouwe is in de periode 2005-2014 met 2,7% afgenomen. Wanneer deze trend doorzet, neemt het aantal banen tussen 2015 en 2019 jaarlijks gemiddeld met ongeveer 197 af (tabel 25). Dat is meer dan de uitstroom ten gevolge van pensionering (jaarlijks gemiddeld ongeveer 39). Uit het onderwijs zijn jaarlijks nog eens zo'n 38 personen met een mbo-, hbo- of wo-diploma uit verschillende onderwijsrichtingen beschikbaar. Indien de werkgelegenheid in de greenports in de regio Rijn Gouwe de komende jaren verder afneemt, zullen er dus geen tekorten ontstaan aan arbeidskrachten.

Tabel 25 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor de greenports in de regio Rijn Gouwe, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	-209	-203	-197	-192	-187
vervanging ivm pensionering	41	40	39	38	37
totaal	-168	-163	-158	-154	-150
vmbo/mbo-1	-39	-38	-36	-36	-35
mbo-2/mbo-3	-41	-39	-38	-37	-36
mbo-4	-28	-27	-26	-25	-25
hbo/wo	-18	-18	-17	-17	-16
overig	-42	-41	-40	-39	-38
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	18	18	18	19	20
hbo	5	6	6	5	5
wo	15	14	14	16	15
totaal	38	38	38	40	40

NB De som van de aantallen per opleidingsniveau kunnen door afrondingsverschillen licht afwijken van het totaal.
bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per cluster per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-cluster-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

5.2 Voldoende personeel voor life and health science, mede dankzij aanbod uit andere regio's

In de regio Rijn Gouwe werken relatief veel personen binnen de life and health science. Het Leids Universitair Medisch Centrum en de bedrijven op het Leiden Bio Science Park vormen een groot deel van het cluster life and health science in de regio Rijn Gouwe. Tussen 2005 en 2014 is het aantal banen in de regio Rijn Gouwe binnen het cluster jaarlijks met 2,67% gegroeid. Uitgaande van dezelfde groei voor de periode 2015-2019 is binnen de regio het aantal hoger opgeleiden dat vanuit het onderwijs de arbeidsmarkt instroomt net voldoende om aan de vraag naar arbeidskrachten te voldoen (tabel 26). In geheel Zuid-Holland is het aantal gediplomeerden groter dan de uitbreidingsvraag. Dat betekent dat het aanbod van arbeidskrachten voor het cluster life and health sciences voldoende zal zijn om aan de vraag te voldoen.

Tabel 26 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor life and health science in de regio Rijn Gouwe, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	212	217	223	229	235
vervanging ivm pensionering	42	43	45	46	47
totaal	254	260	268	275	282
vmbo/mbo-1	6	6	6	6	6
mbo-2/mbo-3	25	26	27	28	28
mbo-4	25	26	27	28	28
hbo/wo	169	173	179	183	188
overig	28	29	30	31	31
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	113	87	94	101	108
hbo	63	69	68	70	68
wo	116	128	153	182	170
totaal	292	284	315	353	346

NB De som van de aantallen per opleidingsniveau kunnen door afrondingsverschillen licht afwijken van het totaal.
bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-sector-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

5.3 Voldoende mensen voor het cluster food, feed and beverages

In 2014 zijn in de regio Rijn Gouwe 5.510 personen werkzaam binnen het cluster food, feed and beverages (de levensmiddelenindustrie). Het grootste bedrijf is Heineken in Zoeterwoude met ruim 1.000 werkzame personen. Naar verwachting neemt het aantal werkzame personen tussen 2015 en 2019 jaarlijks met 1,1% af. Wanneer overhead (ondersteunende en staffuncties) niet wordt meegeteld, zijn dat ongeveer 48 personen. Ook wanneer rekening gehouden wordt met het aantal werkenden dat vanwege pensionering uitstroomt (ongeveer 21 per jaar), is er nog steeds een klein overschot aan arbeidskrachten. Voor 2017 wordt dit overschot aan arbeidskrachten geschat op 27 personen. Uit het onderwijs komen jaarlijks gemiddeld ongeveer 68 gediplomeerden beschikbaar voor het cluster. Het aanbod van nieuwe arbeidskrachten uit het onderwijs is dus voldoende om aan de vraag te voldoen (tabel 27).

Tabel 27 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor food, feed and beverages in de regio Rijn Gouwe, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	-49	-48	-48	-47	-47
vervanging ivm pensionering	22	22	21	21	21
totaal	-27	-26	-27	-26	-26
vmbo/mbo-1	-5	-5	-5	-5	-5
mbo-2/mbo-3	-7	-6	-7	-6	-6
mbo-4	-4	-4	-4	-4	-4
hbo/wo	-5	-5	-5	-5	-5
overig	-6	-6	-6	-6	-6
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	37	39	40	41	43
hbo	6	7	7	7	7
wo	20	18	21	24	24
totaal	63	64	68	72	74

NB De som van de aantallen per opleidingsniveau kunnen door afrondingsverschillen licht afwijken van het totaal.
bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-sector-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

5.4 Personeel van buiten regio nodig voor logistiek en transport

De werkgelegenheid in de sector logistiek en transport is in de regio Rijn Gouwe tussen 2005 en 2014 met 1,55% toegenomen. Wanneer deze groei doorzet tussen 2015 en 2019, is de vraag naar nieuwe arbeidskrachten groter dan de uitstroom vanuit het onderwijs (tabel 28). Dit geldt voor vooral voor banen op mbo-niveau. In 2017 stromen naar verwachting in totaal 77 leerlingen uit het mbo-onderwijs die beschikbaar zijn voor de sector. De uitbreidingsvraag is 84 voor dit niveau (vmbo/mbo-1, mbo-2/mbo-3 en mbo-4 tezamen). In geheel Zuid-Holland is het aanbod van nieuwe arbeidskrachten op alle opleidingsniveau groter dan de vraag naar nieuwe arbeidskrachten. Dit betekent dat de regio naar alle waarschijnlijkheid arbeidskrachten van buiten zal aantrekken, waardoor er geen tekorten zullen ontstaan.

Tabel 28 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor logistiek en transport in de regio Rijn Gouwe, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	92	93	95	96	98
vervanging ivm pensionering	32	32	33	33	34
totaal	124	125	128	129	132
vmbo/mbo-1	26	26	27	27	27
mbo-2/mbo-3	34	35	36	36	37
mbo-4	20	20	21	21	21
hbo/wo	16	17	17	17	18
overig	27	27	28	28	29
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	69	77	77	77	79
hbo	9	10	9	10	10
wo	9	9	10	10	11
totaal	87	96	96	97	100

NB De som van de aantallen per opleidingsniveau kunnen door afrondingsverschillen licht afwijken van het totaal.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aansluiting-arbeidsmarkt-en-onderwijs-per-sector-per-RPA-regio-in-Zuid-Holland)

5.5 Geen personeelstekorten voor cluster techniek als geheel, wel voor een aantal specifieke technische beroepen

Binnen het model aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs is techniek gedefinieerd als een cluster met bedrijven die vooral tot de maakindustrie behoren. Binnen dit cluster werken niet alleen mensen met een technische opleiding (58%), maar ook mensen met een andere opleidingsrichting (42%). In de regio Rijn Gouwe is tussen 2005 en 2014 het aantal banen binnen het cluster techniek gelijk gebleven. Wanneer ook in de periode 2015-2019 het aantal banen gelijk blijft, is er binnen het cluster alleen behoefte aan nieuwe arbeidskrachten vanwege vervanging voor mensen die uitstromen. De uitstroom van gepensioneerd (ongeveer 54 per jaar) is kleiner dan het aantal gediplomeerden dat vanuit het onderwijs de arbeidsmarkt instroomt (ongeveer 443 per jaar). Naar verwachting ontstaan er voor het cluster techniek in de regio Rijn Gouwe dus geen tekort aan arbeidskrachten in de jaren 2015-2019 (tabel 29).

Dat er voor het cluster techniek geen tekorten zijn te verwachten, wil niet zeggen dat er ook geen tekorten ontstaan voor specifieke technische beroepen. Voor de jaren 2017 tot en met 2019 zijn er landelijk tekorten te verwachten voor verscheidene technische beroepen. Dat zijn bijvoorbeeld werktuigbouwkundige, elektrotechnische en procestechnische beroepen op zowel mbo-, hbo- als wo-niveau. Of deze tekorten ook werkelijk ontstaan hangt van verscheidene factoren af, waaronder verdere economische ontwikkelingen en maatregelen die de sectoren nemen. Ook kan de situatie per regio verschillen ([UWV WERKbedrijf 2015a](#)).

Tabel 29 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor techniek in de regio Rijn Gouwe, 2014-2018

	2015	2016	2017	2018	2019
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	0	0	0	0	0
vervanging ivm pensionering	54	54	54	54	54
totaal	54	54	54	54	54
vmbo/mbo-1	8	8	8	8	8
mbo-2/mbo-3	13	13	13	13	13
mbo-4	11	11	11	11	11
hbo/wo	14	14	14	14	14
overig	8	8	8	8	8
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	222	207	202	202	206
hbo	60	68	67	68	70
wo	135	145	174	202	187
totaal	417	420	443	472	463

NB De som van de aantallen per opleidingsniveau kunnen door afrondingsverschillen licht afwijken van het totaal.
bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](#)

5.6 Genoeg personeel voor cluster ICT

De vraag naar arbeidskrachten binnen het cluster ICT in de regio Rijn Gouwe is in de periode 2005-2014 jaarlijks gemiddeld met 1,71% toegenomen. Wanneer de vraag naar arbeid in gelijke mate blijft groeien, zijn er naar verwachting tussen 2015 en 2019 gemiddeld ongeveer 149 nieuwe arbeidskrachten per jaar nodig (ongeveer 23 mensen gaan met pensioen en er komen gemiddeld 126 nieuwe banen bij). De instroom op de arbeidsmarkt vanuit het onderwijs, jaarlijks bestaande uit gemiddeld ongeveer 353 gediplomeerden, beantwoordt ruimschoots aan de vraag naar nieuwe arbeidskrachten door het cluster ICT (tabel 30).

Landelijke analyses laten zien dat er mogelijk voor sommige ICT-beroepen op de middellange termijn (2017-2019) tekorten kunnen ontstaan. Het gaat hierbij om hoogopgeleiden die met name nodig zijn in de ICT, overheid en financiële sector ([UWV WERKbedrijf 2015a](#)).

Tabel 30 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor ICT in de regio Rijn Gouwe, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	121	123	126	128	130
vervanging ivm pensionering	22	23	23	24	24
totaal	143	146	149	152	154
vmbo/mbo-1	6	6	6	6	6
mbo-2/mbo-3	12	13	13	13	13
mbo-4	17	18	18	18	19
hbo/wo	86	88	90	91	93
overig	22	22	23	23	23
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	128	109	110	113	117
hbo	71	75	79	82	83
wo	122	133	168	194	181
totaal	321	317	357	389	381

NB De som van de aantallen per opleidingsniveau kunnen door afrondingsverschillen licht afwijken van het totaal.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](#)

5.7 Zorg

5.7.1 Voldoende personeel in de gezondheidszorg

Tussen 2005 en 2014 is het aantal banen in de gezondheidszorg (ziekenhuizen en (para)medische praktijken in de regio Rijn Gouwe met 2,23% gegroeid. Deze groei heeft plaatsgevonden in de periode 2005-2011. Tussen 2012 en 2014 nam de werkgelegenheid af. UWV WERKbedrijf verwacht dat het aantal banen in de gezondheidszorg landelijk gezien in 2015 en 2016 gemiddeld 0,35% zal groeien ([UWV WERKbedrijf 2015b](#)).

Wanneer het aantal arbeidskrachten in de gezondheidszorg ook in de regio Rijn Gouwe de komende jaren met slechts 0,35% toeneemt, zijn er tussen 2015 en 2019 voldoende mensen beschikbaar om in de gezondheidszorg te werken (tabel 31). De werkgelegenheid in de gezondheidszorg in de regio Rijn Gouwe neemt dan ieder jaar met ongeveer 93 personen toe en er gaan zo'n 173 personen per jaar met pensioen. Dat zou betekenen dat tussen 2015 en 2019 per jaar in totaal ongeveer 266 nieuwe arbeidskrachten nodig zijn. Uit het onderwijs stromen jaarlijks bijna 700 gediplomeerden de arbeidsmarkt op. Dat is dus ruim voldoende om aan de vraag naar arbeidskrachten te voldoen. Mogelijk zorgt de toenemende vergrijzing ervoor dat de werkgelegenheid in de gezondheidszorg op termijn weer groeit. Het model laat zien dat bij een jaarlijkse groei van 1,77% (de gemiddelde groei tussen 2005 en 2014) het aanbod van nieuwe arbeidskrachten uit het onderwijs voldoende groot is om aan de vraag van de arbeidsmarkt te voldoen.

Hoewel er voor de sector gezondheidszorg als geheel in de regio Rijn Gouwe geen tekorten aan arbeidskrachten worden verwacht voor de jaren 2015-2019, geven landelijke prognoses aan dat dat wel het geval kan zijn voor een aantal beroepen in de gezondheidszorg. Het gaat dan bijvoorbeeld om medisch specialisten als ouderengeneeskundigen ([UWV WERKbedrijf 2015a](#)).

Tabel 31 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor de gezondheidszorg in de regio Rijn Gouwe, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	92	93	93	93	94
vervanging ivm pensionering	172	173	173	174	174
totaal	264	266	266	267	268
vmbo/mbo-1	9	9	9	9	9
mbo-2/mbo-3	33	33	33	33	34
mbo-4	41	41	41	41	41
hbo/wo	155	156	156	156	157
overig	26	27	27	27	27
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	242	189	199	209	219
hbo	222	231	225	240	235
wo	229	237	267	310	300
totaal	693	657	691	759	754

NB De som van de aantallen per opleidingsniveau kunnen door afrondingsverschillen licht afwijken van het totaal.
bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](#)

5.7.2 Voorlopig voor verpleeg- en verzorgingshuizen en thuiszorg genoeg personeel

In de sector verpleeg- en verzorgingshuizen en maatschappelijke dienstverlening neemt tussen 2005 en 2014 het aantal werkzame personen in de regio Rijn Gouwe ieder jaar gemiddeld met 1,96% toe. Deze groei vond voornamelijk plaats in de periode 2005-2010 (gemiddeld 4,2% per jaar). Vanaf 2011 kent de sector een krimp van de werkgelegenheid. Dit ten gevolge van overheidsmaatregelen om de kosten in de zorg te drukken. Tussen 2013 en 2014 was de krimp het grootste (2,7%).

Op grond van landelijke verwachtingen ([UWV WERKbedrijf 2015b](#); bewerking Tympaan Instituut) wordt in tabel 32 uitgegaan van een banenkrimp van 3,35% in de verpleeg- en verzorgingshuizen en maatschappelijke dienstverlening voor de jaren 2015-2019. Met deze afname ontstaat er een overschot aan personeel (ongeveer 803 personen in 2017). Daarnaast stromen in dat jaar nog eens zo'n 600 personen vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt.

Mogelijk neemt vanaf 2017 door vergrijzing en de wensen van de zorgconsument de zorgvraag en daarmee de werkgelegenheid weer toe ([UWV WERKbedrijf 2015c](#)). Tussen 2017 en 2019 worden met name tekorten verwacht voor verplegenden op mbo- en hbo-niveau in de wijk ([UWV WERKbedrijf 2015a](#)).

Het onderzoeksprogramma arbeidsmarkt zorg en welzijn laat zien dat werkgevers in de verpleging, verzorging en maatschappelijke dienstverlening verwachten dat er tussen 2015 en 2017 landelijk meer vraag komt naar hoger gekwalificeerd personeel. Zo zal de vraag naar mbo-niveau 4 en de vraag naar hbo-niveau toenemen. Ruim een kwart van de werkgevers verwacht een afname in de vraag naar lager gekwalificeerd personeel met mbo-niveau 1 en 2. Dit kan leiden tot tekorten aan personeel voor bepaalde beroepen. De werkgevers verwachten deze tekorten onder meer op te lossen door middel van om- en bijscholing en/of opscholing van eigen personeel ([werknemersindezorg.nl](#)).

Tabel 32 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor verpleeg- en verzorgingshuizen en maatschappelijke dienstverlening in de regio Rijn Gouwe, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	-1.057	-1.022	-988	-955	-923
vervanging ivm pensionering	198	192	185	179	173
totaal	-859	-830	-803	-776	-750
vmbo/mbo-1	-80	-77	-75	-72	-70
mbo-2/mbo-3	-248	-240	-232	-224	-217
mbo-4	-174	-168	-162	-157	-152
hbo/wo	-250	-241	-233	-226	-218
overig	-107	-104	-100	-97	-94
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	258	209	217	225	233
hbo	241	249	239	253	252
wo	140	138	144	162	167
totaal	639	596	600	640	652

NB De som van de aantallen per opleidingsniveau kunnen door afrondingsverschillen licht afwijken van het totaal.
bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympaan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](#)

5.8 Ondanks veel aanbod van nieuw personeel, te weinig leerkrachten voor sommige vakken

Het aantal arbeidskrachten in de onderwijssector in de regio Rijn Gouwe is tussen 2005 en 2014 jaarlijks met gemiddeld 0,37% toegenomen. Wanneer deze trend zich voortzet in de periode 2015-2019 zijn er voldoende gediplomeerden beschikbaar om aan de vraag naar nieuwe arbeidskrachten te voldoen (tabel 33).

Tussen 2015 en 2019 gaan veel mensen uit het onderwijs met pensioen. Dat zijn er in de regio Rijn Gouwe ongeveer 205 per jaar. Daarnaast komen er jaarlijks ongeveer 86 nieuwe banen bij. De totale vraag naar nieuwe arbeidskrachten in 2017 (291) is kleiner dan het aanbod. Dat jaar zijn er ongeveer 1.144 gediplomeerden (uit verschillende opleidingsrichtingen) die beschikbaar zijn voor de sector onderwijs. Het totale aanbod van gediplomeerden is dus voldoende om aan de vraag naar arbeidskrachten voor het onderwijs te voldoen. Toch is het mogelijk dat er voor een aantal beroepen een tekort aan personeel ontstaat.

Landelijke analyse laten zien dat er eind 2014 binnen het middelbaar onderwijs te weinig leraren beschikbaar zijn voor de exacte vakken en voor sommige talen. Ook op de middellange termijn (2017-2019) krijgt de sector onderwijs te maken met tekorten voor sommige beroepen:

- Middelbaar onderwijs: tweedegraads docenten exacte vakken (met name informatica, natuurkunde, scheikunde) en tweedegraads docenten talen (met name Duits, klassieke talen en Frans) in het voortgezet onderwijs. De tekorten nemen mogelijk af na 2016.
- Mbo: docenten techniek, wiskunde/rekenen, talen, economie.
- Basisonderwijs (hoofdzakelijk in grote steden): leerkrachten en management (oplopende tekorten in het laatste deel van dit decennium) ([UWV WERKbedrijf 2015a](#)).

Tabel 33 Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs voor de sector onderwijs in de regio Rijn Gouwe, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
vraag vanuit de arbeidsmarkt (absoluut aantal werkzame personen)					
uitbreiding	85	86	86	86	87
vervanging ivm pensionering	204	204	205	206	207
totaal	289	290	291	292	294
vmbo/mbo-1	7	7	7	7	7
mbo-2/mbo-3	17	17	17	17	17
mbo-4	20	20	20	20	20
hbo/wo	222	222	223	224	226
overig	24	24	24	24	24
beschikbaar vanuit het onderwijs (absoluut aantal gediplomeerden)					
mbo	188	163	171	179	187
hbo	292	341	318	285	299
wo	518	558	655	759	690
totaal	998	1.062	1.144	1.223	1.176

NB De som van de aantallen per opleidingsniveau kunnen door afrondingsverschillen licht afwijken van het totaal.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, CBS, DUO, Ministerie van OCW; bewerking Tympan Instituut, [ris-zh.nl: Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs per sector per RPA-regio in Zuid-Holland](#)

Prognose aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

Voor een goed draaiende economie en arbeidsmarkt is het belangrijk mismatches tussen aanbod van en vraag naar arbeidskrachten zo veel mogelijk te voorkomen. Een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs biedt betere kansen voor zowel bedrijven als gediplomeerden die de arbeidsmarkt betreden. Mismatches leiden tot moeilijk vervulbare vacatures en werkloosheid.

Voor een aantal clusters en sectoren in de regio Rijn Gouwe is nagegaan of er in de periode 2015-2019 tekorten zijn te verwachten aan arbeidskrachten. Voor de greenports, logistiek en transport, food, feed and beverages, techniek, ICT, onderwijs en zorg zijn de verwachtingen dat het aanbod van personeel zowel op mbo-, hbo- als wo-niveau tot 2019 voldoende is om aan de vraag te voldoen. Voor het cluster life and health science is het aanbod van hoogopgeleiden uit de regio Rijn Gouwe net voldoende om aan de vraag van het cluster te voldoen. Mochten er toch tekorten ontstaan, dan lijkt het aanbod van hoogopgeleiden uit de rest van Zuid-Holland voldoende om dit op te vangen.

De modellen op cluster- en sectorniveau zoomen niet in op specifieke beroepen. Daarom is in deze publicatie ook nagegaan welke verwachtingen er zijn rondom tekorten aan personeel voor specifieke beroepen. Het gaat hierbij om landelijke verwachtingen, informatie over de regio Rijn Gouwe is niet beschikbaar.

UWV WERKbedrijf ([UWV WERKbedrijf 2015a](#)) heeft een overzicht gemaakt van beroepen waarvoor mogelijk op middellange termijn (2017-2019) mismatches op de arbeidsmarkt ontstaan. Voorbeelden hiervan zijn:

- technische beroepen (werktuigbouwkundige, elektrotechnische en procestechnische beroepen op zowel mbo-, hbo- als wo-niveau);
- ICT-beroepen (hoogopgeleiden die nodig zijn in de ICT, bij de overheid en in de financiële sector);
- medische beroepen (verpleging op mbo- en hbo-niveau in de wijk en medisch specialisten als ouderengeneeskundigen);
- leerkrachten middelbaar onderwijs (voor de exacte vakken en voor sommige talen);
- mbo-docenten (voor techniek, wiskunde/rekenen, talen, economie).

Of er daadwerkelijk tekorten ontstaan, is afhankelijk van de vraag of de economie blijft groeien en van bijvoorbeeld beleidsmaatregelen door de overheid (bijvoorbeeld in de zorg) of initiatieven vanuit de sectoren om tekorten te voorkomen. Ook de snelle ontwikkelingen op het gebied van robotisering/digitalisering worden gezien als een factor die het al of niet ontstaan van tekorten sterk beïnvloedt. De situatie kan uiteraard per regio verschillen.

Literatuur

Schriftelijke documentatie

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Positie werkkring en arbeidsduur: meer flexwerkers. Webartikel, 4 maart 2014.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Economie groeit voor het vierde kwartaal op rij. Persbericht, 13 mei 2015a.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Herstel arbeidsmarkt zet door in lager tempo. Persbericht, 13 mei 2015b.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Sterke toename flexwerk. Webartikel, 1 juni 2015.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Positie werkkring en arbeidsduur: aantal vaste werknemers niet verder gedaald. Webartikel, 2 juni 2015.

Centraal Planbureau (CPB). Van bijstand naar Wajong. Den Haag: CPB, 2011.

Centraal Planbureau (CPB). Kansrijk arbeidsmarktbeleid. Den Haag: CPB, 2015a.

Centraal Planbureau (CPB). Juniraming 2015. Economische vooruitzichten 2015 en 2016. Den Haag: CPB, 2015b.

Centraal Planbureau (CPB). Langdurige werkloosheid: Afwachten en hervormen. Den Haag: CPB, 2015c.

Elsevier. Aantal Wajongers en uitkeringstrekkers stijgt opnieuw. Webartikel, 29 februari 2012.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Kamerbrief over toekomstgericht middelbaar beroepsonderwijs. Den Haag: Ministerie van OCW, 2014.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Referentieraming 2014. Den Haag: Ministerie van SZW, 2014.

Provincie Zuid-Holland. Beleidsvisie en uitvoeringsstrategie regionale economie en energie 2012-2015. Kansen zien, kansen grijpen. Den Haag: provincie Zuid-Holland, 2012.

Platformpraktijkonderwijs. Uitstroommonitor praktijkonderwijs 2013-2014. Samenvatting van de monitor 2013-2014 en de volgmodules najaar 2014. Rotterdam: Platform Praktijkonderwijs, 2014.

RPA Rijn Gouwe. Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2013. Alphen aan den Rijn: RPA Rijn Gouwe, 2013.

RPA Rijn Gouwe. Arbeidsmarkt regio Rijn Gouwe 2014. Alphen aan den Rijn: RPA Rijn Gouwe, 2014.

Slot A van der, Dongen B van, Althoff J, Berg W van den, Ponds R. Zuidvleugel, de topregio van Nederland. Naar een nieuwe economische agenda Zuidvleugel 2010-2020. Amsterdam: Roland Berger Strategy Consultants, 2011.

Stichting LISA. Branchefactsheet Vervoer en opslag. Enschede: LISA, 2015.

UWV WERKbedrijf. UWV Arbeidsmarktprognose 2014-2015. Amsterdam: UWV WERKbedrijf, 2014.

UWV WERKbedrijf. Welke beroepen bieden kansen? Overzicht van krapte- en overschotberoepen. Amsterdam: UWV WERKbedrijf, 2015a.

UWV WERKbedrijf. UWV Arbeidsmarktprognose 2015-2016. Amsterdam: UWV WERKbedrijf, 2015b.

UWV WERKbedrijf. Samenvatting sectorbeschrijving Zorg. Amsterdam: UWV WERKbedrijf, 2015c.

Websites

abu.nl	Algemene Bond Uitzendondernemingen
cpb.nl	Centraal Planbureau
elsevier.nl	Elsevier
gemeenteloket.minszw.nl	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
herzieningmbo.nl	Regie implementatie herziening kwalificatiestructuur mbo
hi-re.nl	HI-RE BLOG
kansopwerk.nl	Kansopwerk.nl
personeelsnet.nl	Personeelsnet
rijksoverheid.nl	rijksoverheid
ris-zh.nl	Regionaal Informatiesysteem Samenleving Zuid-Holland
statline.cbs.nl	Centraal Bureau voor de Statistiek
werk.nl	UWV WERKbedrijf
werknemersindezorg.nl	UWV WERKbedrijf
wikipedia.org	Wikipedia
zuid-holland.nl	provincie Zuid-Holland

Bijlage 1 aanvullende Informatie bij hoofdstuk 3 bedrijvigheid

Leeswijzer: De nummering en namen van de ‘paragrafen’ in deze bijlage (bijvoorbeeld 3.1 Sectoren en clusters) komen overeen met de bijbehorende paragraaf in deze publicatie.

3.1 Sectoren en clusters

Tabel 1 Percentage bedrijfsvestigingen en werkzame personen naar economische sector in Holland Rijnland en Zuid-Holland, 2014

sector	bedrijfsvestigingen			werkzame personen		
	holland rijnland %	zuid- holland %	index ¹	holland rijnland %	zuid- holland %	index ¹
landbouw, bosbouw en visserij	6,9	4,6	152	2,6	1,8	144
winning van delfstoffen	0,0	0,0	36	0,0	0,1	1
industrie	4,4	3,8	115	9,5	7,6	125
energievoorziening	0,0	0,0	53	0,2	0,4	43
waterbedrijven en afvalbeheer	0,2	0,1	112	0,3	0,6	59
bouw	10,3	11,1	93	5,1	5,7	89
handel	21,2	20,2	105	19,4	17,6	110
vervoer en opslag	1,9	3,2	60	3,8	5,8	66
logies-, maaltijd- en drankverstrekking	4,5	4,4	102	4,3	3,6	120
informatie en communicatie	3,8	4,6	84	2,1	3,1	68
financiële instellingen	1,2	1,3	95	1,1	2,5	46
verhuur van en handel in onroerend goed	1,2	1,5	83	0,8	1,0	79
specialistische zakelijke dienstverlening	15,8	17,5	90	8,5	9,2	93
verhuur en overige zakelijke dienstverlening	4,5	5,3	85	3,7	5,4	69
openbaar bestuur en overheidsdiensten	0,3	0,4	83	4,6	7,0	66
onderwijs	4,3	3,7	117	8,6	7,1	121
gezondheids- en welzijnszorg	10,8	8,4	129	21,7	17,1	127
cultuur, sport en recreatie	3,2	4,1	77	1,8	1,8	98
overig	5,5	5,9	94	1,7	2,5	70
totaal (absoluut aantal=100%)	24.254	180.363		202.945	1.473.392	

¹ Berekening index: % Holland Rijnland ÷ % Zuid-Holland. Een index boven de 100 geeft aan dat deze sector in Holland Rijnland relatief veel vestigingen/werkzame personen heeft ten opzichte van Zuid-Holland.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, [ris-zh.nl: Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aantal-bedrijfsvestigingen-en-banen-per-regio-of-gemeente-in-Zuid-Holland)

Tabel 2 Percentage bedrijfsvestigingen en werkzame personen naar economische sector in Midden-Holland en Zuid-Holland, 2014

sector	bedrijfsvestigingen			werkzame personen		
	holland rijnland %	zuid- holland %	index ¹	holland rijnland %	zuid- holland %	index ¹
landbouw, bosbouw en visserij	6,7	4,6	146	3	1,8	165
winning van delfstoffen	0	0		0	0,1	
industrie	5,5	3,8	143	10,6	7,6	139
energievoorziening	0,1	0	141	0,2	0,4	53
waterbedrijven en afvalbeheer	0,2	0,1	127	0,7	0,6	125
bouw	12,0	11,1	108	8,1	5,7	142
handel	20,4	20,2	101	22,3	17,6	126
vervoer en opslag	3,2	3,2	101	5,3	5,8	92
logies-, maaltijd- en drankverstrekking	3,5	4,4	80	2,9	3,6	83
informatie en communicatie	3,9	4,6	84	3,3	3,1	107
financiële instellingen	1,3	1,3	98	2,1	2,5	87
verhuur van en handel in onroerend goed	1,3	1,5	89	0,8	1	84
specialistische zakelijke dienstverlening	15,6	17,5	89	6,4	9,2	69
verhuur en overige zakelijke dienstverlening	4,6	5,3	88	4,1	5,4	76
openbaar bestuur en overheidsdiensten	0,4	0,4	95	2,8	7	40
onderwijs	3,9	3,7	104	6,9	7,1	97
gezondheids- en welzijnszorg	9,3	8,4	111	17,2	17,1	101
cultuur, sport en recreatie	2,5	4,1	61	1,4	1,8	77
overig	5,8	5,9	99	1,8	2,5	72
totaal (absoluut aantal=100%)	10.694	180.363		80.823	1.473.392	

¹ Berekening index: % Midden-Holland ÷ % Zuid-Holland. Een index boven de 100 geeft aan dat deze sector in Midden-Holland relatief veel vestigingen/werkzame personen heeft ten opzichte van Zuid-Holland.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, [ris-zh.nl: Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aantal-bedrijfsvestigingen-en-banen-per-regio-of-gemeente-in-Zuid-Holland)

Tabel 3 Percentage bedrijfsvestigingen en werkzame personen naar economische cluster in Holland Rijnland en Zuid-Holland, 2014

cluster	vestigingen			werkzame personen		
	holland rijn-land %	zuid-holland %	index ¹	holland rijn-land %	zuid-holland %	index ¹
chemie - haven industrieel complex	0,1	0,1	84	1	1	102
creatieve industrie	5,6	7,4	76	2	2,4	85
financiële dienstverlening	0,4	0,4	103	0,7	1,8	38
food, feed en beverages	0,5	0,4	138	1,9	1,1	169
greenports	6,8	3,7	184	4,0	2,1	190
ict	3,3	4	84	2,9	3,7	78
internationaal recht	0,5	0,7	68	0,3	0,8	43
life and health science	0,2	0,1	294	4,8	1,3	377
logistiek en transport	1,2	2,2	55	2,1	3,7	56
natte waterbouw	0,2	0,2	90	0,1	0,3	37
scheepsbouw ²	0,1	0,1	111	0	0,3	10
techniek	3,4	3,4	102	4,1	5,3	78
water- en deltatechnologie	0,3	0,3	96	0,1	0,6	24
totaal (absoluut aantal=100%)	24.254	180.363		202.945	1.473.392	

¹ Berekening index: % Holland Rijnland ÷ % Zuid-Holland. Een index boven de 100 geeft aan dat deze cluster in Holland Rijnland relatief veel vestigingen/werkzame personen heeft ten opzichte van Zuid-Holland.

² Relatief gezien zijn er in Holland Rijnland meer vestigingen binnen het cluster scheepsbouw dan in Zuid-Holland. Het absolute aantal is echter laag (28).

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, ris-zh.nl: [Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](#)

Tabel 4 Percentage bedrijfsvestigingen en werkzame personen naar economische cluster in Midden-Holland en Zuid-Holland, 2014

cluster	vestigingen			werkzame personen		
	midden-holland %	zuid-holland %	index ¹	midden-holland %	zuid-holland %	index ¹
chemie - haven industrieel complex	0,1	0,1	144	0,6	1,0	67
creatieve industrie	5,1	7,4	68	1,7	2,4	73
financiële dienstverlening	0,4	0,4	112	1,5	1,8	83
food, feed en beverages	0,6	0,4	154	2,1	1,1	190
greenports	2,7	3,7	74	1,9	2,1	92
ict	3,6	4,0	92	3,6	3,7	97
internationaal recht	0,3	0,7	37	0,1	0,8	18
life and health science	0,0	0,1	71	0,2	1,3	16
logistiek en transport	2,5	2,2	113	3,9	3,7	104
natte waterbouw	0,3	0,2	132	0,2	0,3	56
scheepsbouw	0,1	0,1	54	0,0	0,3	12
techniek	4,2	3,4	124	6,1	5,3	115
water- en deltatechnologie	0,4	0,3	108	0,2	0,6	34
totaal (absoluut aantal=100%)	10.694	180.363		80.823	1.473.392	100

¹ Berekening index: % Midden-Holland ÷ % Zuid-Holland. Een index boven de 100 geeft aan dat deze cluster in Midden-Holland relatief veel vestigingen/werkzame personen heeft ten opzichte van Zuid-Holland.

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, [ris-zh.nl: Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](https://ris-zh.nl/Aantal-bedrijfsvestigingen-en-banen-per-regio-of-gemeente-in-Zuid-Holland)

3.5 Werkgelegenheid

Tabel 5 Ontwikkeling aantal werkzame personen in Holland Rijnland en Midden-Holland per sector 2013-2014

	holland rijnlant				midden-holland			
	2013	2014	groei (%) 2013- 2014	afname (abso- luut aan- tal) 2013- 2014	2013	2014	groei (%) 2013- 2014	afname (abso- luut aan- tal) 2013- 2014
landbouw, bosbouw en visserij	5.355	5.252	-1,9	103	2.363	2.397	1,4	-34
winning van delfstoffen	2	2	0,0	0	0	0	0	0
industrie	19.561	19.342	-1,1	219	8.391	8.535	1,7	-144
energievoorziening	442	393	-11,1	49	246	193	-21,5	53
waterbedrijven en afvalbeheer	739	702	-5,0	37	616	593	-3,7	23
bouw	10.826	10.351	-4,4	475	6.915	6.530	-5,6	385
handel	40.124	39.340	-2,0	784	18.280	18.004	-1,5	276
vervoer en opslag	8.046	7.806	-3,0	240	4.433	4.314	-2,7	119
logies-, maaltijd- en drank- verstrekking	8.674	8.681	0,1	-7	2.315	2.377	2,7	-62
informatie en communicatie	4.479	4.267	-4,7	212	2.902	2.701	-6,9	201
financiële instellingen	2.522	2.295	-9,0	227	1.791	1.736	-3,1	55
verhuur van en handel in onro- end goed	1.582	1.567	-0,9	15	768	664	-13,5	104
specialistische zakelijke dienst- verlening	17.562	17.349	-1,2	213	5.691	5.136	-9,8	555
verhuur en overige zakelijke dienstverlening	7.723	7.565	-2,0	158	3.342	3.290	-1,6	52
openbaar bestuur en overheids- diensten	9.614	9.371	-2,5	243	2.576	2.273	-11,8	303
onderwijs	17.446	17.464	0,1	-18	5.640	5.584	-1,0	56
gezondheids- en welzijnszorg	44.044	44.035	0,0	9	14.406	13.906	-3,5	500
cultuur, sport en recreatie	3.611	3.646	1,0	-35	1.116	1.144	2,5	-28
overig	3.455	3.517	1,8	-62	1.507	1.446	-4,0	61
totaal	205.807	202.945	-1,4	2.862	83.298	80.823	-3,0	2.475

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland 2015, ris-zh.nl: [Aantal bedrijfsvestigingen en banen per regio of gemeente in Zuid-Holland](http://ris-zh.nl)

3.6 Flexibele arbeid

Wet werk en zekerheid

Met de Wet werk en zekerheid (Wwz) beoogt de rijksoverheid dat flexwerkers meer zekerheid krijgen en eerder kunnen doorstromen naar een vaste baan. Vanaf 1 juli 2015 veranderen er drie belangrijke zaken voor flexwerkers:

- Ten eerste hebben flexwerkers na 2 jaar recht op een vast contract. Voor 1 juli 2015 was dat 3 jaar.
- Ten tweede worden tijdelijke contracten als opeenvolgend gezien als zij elkaar met een tussenpoos van 6 maanden of minder opvolgen. De tussenpoos was voorheen 3 maanden.
- Daarnaast hebben vanaf 1 juli 2015 alle werknemers recht op een transitievergoeding als zij ten minste 2 jaar in dienst zijn geweest en de arbeidsovereenkomst op initiatief van de werkgever is beëindigd (rijksoverheid.nl).

Er is ook veel kritiek op de genoemde maatregelen. De Wet werk en zekerheid kan in de praktijk nadelig uitpakken voor flexwerkers:

- Werkgevers kunnen gebruikmaken van de '7,8,8 constructie': drie contracten van 7, 8 en nog eens 8 maanden, zodat men onder de 24 maanden blijft en dus geen transitievergoeding hoeft te betalen. Voorheen was het mogelijk om drie keer een jaarcontract te geven. Bovendien kunnen werkgevers met een eerste contract van 7 maanden ook een proeftijd aangaan. Voor een contract van 6 maanden of korter is met de Wwz een proeftijd niet meer toegestaan.
- Sommige werkgevers namen medewerkers na 3 maanden weer terug en gaven weer een tijdelijk contract. Die periode is nu 6 maanden, een periode die waarschijnlijk voor veel werkgevers te lang is waardoor ze een ander zullen aannemen (CPB 2015a, personeelsnet.nl, hi-re.nl).